

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis Barzaei Herovm Helvetiorvm Epistolae

Barzaeus, Johannes

Fribvrgi Helvetiorvm, 1657

Libro II. Describuntur conflictus & Victoriae potiores.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13014

HEROVM
 HELVETIO-
 RV M

EPISTOLÆ.

LIBER SECVNDVS.

De varijs Heluetiorum prælijs.

EPISTOLÆ I.

ARGVMENTVM.

Ludouici Bauari ad Imperium euecti partes, cum Vrij, Suitenses, & Subsiluani contra Fridericum Austriæ Ducem, Ludouici æmulum, fouissent; Leopoldus Friderici Frater, præter alias iniurias reuera nominales, hanc quoq; vindicaturus, dictos populos duplici exercitu simul ac semel aggreditur, ad infaustissimum bellum ab aulicis suis perperam allectus. Acie primariâ, cum 20. armatorum millibus, Dux ipse Suitiam; Secundariâ sub Comite Strasbergensi Vndervaldiam lacesit; pace à Suitensibus, missa etiam Legatione, nequicquam implorata.

rata.

vata. Viros igitur 1300. avidissimo hosti opponunt,
eâ generositate, ut caeso utroq; Exercitu nobilissimam
reportârint victoriam: quæ SVICERIS exinde
nomen, & Confœderationi perpetuæ exordium dedit,
Anno 1315. Christoph. Hartmanni Annales
Einsidl. fol. 285, &c. Munsterus, Simlerus,
Etterlinus, alij.

ITELIVS REDING, Eques.
HENRICO ab HVNENBERG, Tugino.

De prælio Morgartensi.

Vod Tibi non poterat curis distentus &
armis

Mittere, cognatus jam tibi mittit, AVE.
Missetque omnem tibi dudum, Henrice
salutem.

Visa sed est nobis omnis abesse salus.
Omnis in orbe salus, & amicæ spiritus auræ,
Creditus est nostros deseruisse lares:
Undique funestum crepitabant tympana bellum,
Audijs hostiles Suitia cuncta tubas.
Fâma infinitas referebat adesse sarissas,
Et multâ armatos cum legione greges:
AËtheraque & galeis, & apertis fulgere cristis,
Teutoniæque omnes feruere in arma duces;
Hinc peditum bacchari aciem, fortesque maniplos,
Turbâ, implere omnem, vociferante, viam:
Inde equitum saltare globos, ac ducere pallim
Agmine, festiuos quadrupedante choros.
Plurimus inde metus regionem incessere: at ille
Creditus est nobis panicus esse metus:
Terruit infirmum solitâ formidine sexum,
Indoleque imbellem de sequiore gregem!
Patria quippe suas etiam conscissere vires
Ocyus, & legnes non tolerare manus,
Nec refides jam ferre animos, sed milite colles,

Præsidioque arctas anticipare vias:
 Terribiles nec verò minas, nec bruta timere
 Fulmina, amica boni Gens, inimica mali.
 Pax erat in votis; hanc patria quæsiit unam:
 Credita sed rapidis hæc fuit una Notis.
 Bellum erat in votis, quæsiuerat Austria bellum,
 Et quod quæsiuit, tacta dolore tulit.
 Illa quidem grandes hinc sparsit & inde querelas,
 Repletura suam sanguinis imbre sitim
 Nobilium crebri scintillam auxere susurri,
 Eliciendo nouas perpete folle faces.
 Pars iubet eiectos isthac regione Tribunos
 (Supremum in totâ posteritate probrum)
 Undique conscriptis confestim ulciscier armis,
 Ac veniæ nullum prorsus habere locum.
 Ipse quidem ALBERTVS, de tantæ crimine culpæ
 Sumpturus pœnas, si licuisset, erat.
 At *Vindonissæ* postquam è regione, Nepotis
 Improba, Cæsaream perculit ira caput;
 Regia progenies, Conjuxque Augusta, cruentam
 Vltia fuit, Nemese præcipitante, necem.
Suitiam, & annexos texere obliuia; totus
 Hæsit in *Argoia* nobilitate furor,
 Nunc immorigeros ansâ meliore colonos
 Plectere, Teutonici constituere globi.
 Pars **LVDOVICI** fautores Bauari in istis
 Oppugnare fero quæsiit ense, plagis.
Suitia præsertim, Marialem incessere Eremum,
 Ascetasque sacri, quæ fuit ausa, loci:
 Censa erat extremas sæuæ Rhamnusidis iras,
 Et quasi funestam promeruisse crucem.
 Omnem adeò culpam, genus omne piacula, iubetur
 Plectere sanguineis, Thisiphonea, flagris.
 Vique adeò placuit **LEOPOLDI** accendere bilem,
 Atque manu ductum cogere in arma Ducem.
 Imperat hic nobis victu interdiceret, & omnem
 Vel deprædari, vel prohibere penum. a.
 Subtrahit, annonam solitas vectare, quadrigas;
 Perque lacum grauidas non finit ire rates:

Pampinei nec dona finit succedere Bacchi,
 Nec micam Cereris, nec tria grana falis.
 Montibus occlusus discet parere popellus,
 Aut ægram discet perpetuare famem.
 Talia dum nobis minitantem aduertimus hostem,
 Arcere à patrijs nitimur arma focus:
 Et *Toggenburgi* Comitem legamus, & uno
 Placare iratum quærimus, ore, Ducem.
 Intuitu pacis, seu Principis ante tribunal,
 Siue in Cæsareo lis sit agenda foro,
 Litem juridicæ totam committimus *Vrnæ*,
 Dum quoque stet solido nostra querela loco.
 Stat sine honore Comes, nec blandam admissus ad
 Verba dat inflato nil valitura Noto. (aurem,
 Præualet hasta togæ; Legatio cassa; rogati
 Flectitur ad nullas, Principis ira, preces.
 Bella geri placuit, sed eos habitura triumphos,
 A *Danaïis* veteres quos retulêre *Phryges*.
 Ergo minabundis acer *Leopoldus* in armis,
 Heros consilium dignus habere Senum,
 Dum videt instructas ardere in prælia turmas,
 Cumque omni promptos Nobilitate Duces;
 Consilium incæpto maturum ac utile bello
 Iuxta *Tuginum*, caput inire lacum.
 Quæstio summa fuit, Tot montes inter & undas,
 Et salebrâ obstrusas asperiore vias,
 Quis tandem medijs inuadi *suitia*? in illas,
 Semita quæ possit ducere tuta, plagas?
 Cetera cum constant, viresque, animusque, penusque,
 Ignaros sese solius esse viæ:
 Hac semel obtentâ se demum posse quadrigas
 Farcire, *Helueticâ* rusticitate, suas.
 Stabat inops animi *Leopoldi* Morio, cujus
 Cynthia delirum reddidit aucta caput: b.
 Ille subindignans sic coram Principe; Verè
 Stultitiæ immensam nunc patet esse tribum.
 Fas mihi sit mediam vobis pertundere venam,
 Vel dare *Phillyridis*, vel *Themisonis* opem.
 Hellebori decumis choleram purgate culullis,

Anticyræque amplos euacuate cados.
 Quæritis unâ omnes Intrari ut *Suitia*? quinam
 Exiri possit *Suitia*? nemo rogat,
 Parturit amentes non *Stockhia* sola Coræbos,
 Intra magnorum sunt quoque castra Ducum,
 Scilicet in tantos referenda est palma Zenones!
 Ite modò, intrusum sed reuocate gradum.
 Excepere meri, non absona verba, cachinni,
 Et placuit notas *Egria* inire vias.
 Anceps interea de incurfibus hostis, amicam
 A conjuratis *Suitia* polcit opem.
 Ducta in campum acies, numerantur mille trecenti,
 Parua, sed in Martem vis generosa, Viri.
 His ita collectis celeri à cursore sagitta
 Traditur, in denso fortè reperta rubo.
 Scripta per extremam fuerat membrana sagittam,
 Atque ferè talis verba tenoris erant.
 Hostis adest, Bellona furit, vixistis amici;
 Quæ vos interimant, undique tela volant.
 Lutea currentis simul, atque aurora, Nouembris
 Est Sextum decimum progenitura diem,
 Area MORGARTI furibundo tota scatebit
 Milite, terribiles ingeminante minas.
 Hac erit hostis iter: plenis huc ipse manipulis
 Conuolat: Hic ergo plebs monefacta CAVE,
 Auctor erat dubius, mihi verò, *Henrice*, repente
 Arguit esse tuam, littera visa manum.
 Extulit unâ omnis pietatem Patria, & istam
 Cum totâ agnosceret posteritate fidem,
 Maturant moniti, petitur mons *Sella*, priorem
Morgarti figunt in statione pedem.
 Quinquaginta illic patriâque domoque repulsi
 Perque juga errabant, perque vepreta, Rei:
 Hi postliminio deperditum inire fauorem
 Dum satagunt, Nobis se lociare petunt.
 Res sed habere suas, Gyarosque intrare iubentur,
 Inficiat sanum ne pecus ægra gregem.
 Malunt unanimes, ruituri audacter in hostem,
 Proque bono patriæ, proque salute mori.

Interea

Interea pleno tempeſtas ferrea cornu
 Irruit, atque omnes turbine vaſtat agros.
 Proſilit inuiſis *Leopoldi* exercitus armis,
 Grando frequens peditum, plurimus imber equum.
 Tractus ubiq; omnis *Sellam* inter & *Egriam*, & omnis
 Obſita clamoro milite vallis erat.
 Trina fuit legio: cuneos at verò pedestres
 Ardua flammiumis turma præibat equis.
 Helueticos hæc ſola cupit maſtare colonos,
 Lauroque emeritas cingere prima comas.
 Spumigeri pullantur equi, Martemque laceſſunt
 Acrius inflatæ, murmura rauca, tubæ,
 Saxa quatit Sonipes, atque ora cruenta lupatis
 Circumagens, flexas itque reſcitque vias.
 Præſilit ipſe ferox, peditemque inuitatequeſter,
 Sellaq; in abruptis quæritur una jugis.
 Cernimus Impauidi properantem, è culmine, nimbū;
 Et damus orato, claſſica læta, Deo.
 Atque agite. O Socij: Si reſpuit *Auſtria* pacem,
 Sentiât & noſtras pace carere manus.
 Præueniſſe iuuat, truncosque ac laxa iuuabit
 Eminus, è celiſis præcipitaſſe jugis.
 Dant iter anguſtum collesque lacuſque, nec aptam
 Vel juga permittent, vel dabit unda, fugam.
 Cernitis innumeros, ſilueſtria pondera, truncos
 Grandiaque è ruptis ſaxa jacere petris!
 Hæc iuuat arma prius, iuuat hæc emittere tela,
 Dimidium palmæ reſ bene cœpta dabit.
 Præcipitata ruunt horrendo murmure ſaxa;
 Dixiſſes, ipſas poſſe volare petras.
 Pars ſilices voluunt, pars fiſſa *Ceraunia*, vaſtis
 Trinacriæ Scopulis æquiparanda, rotant.
 Altera pars *Ornos*, abjgnos altera truncos,
 Altera nodofas, fragmina acerna, trabes
 Ingenti gyraut ſtudio; pars miſſile ſaxum
 Projicit, atque omnem verſat in arma manum.
 Credere erat, *Satyros*, cornutaque *Numina Faunos*,
 Siluarumque omnes bella ciere Deos.
Sisyphus ipſe ſua dum ſaxum voluere dextrâ

Cæpe-

Cæperat, haud tantæ dexteritatis erat.
 Edidit horrifonum tempeftas ifta fragorem,
 Multoq̄ue artonitos vulnere læfit equos.
 Pars verfa in rabiem poft tanta tonitrua, duros
 Indignabundo dejerat ore lupos:
 Pars furit, æftiuo ceu percitus Virfus ab Oefiro,
 Inq̄ue orbem celeres gyrat anihela, rotas.
 Calcitrantem adeo felfor frenare caballum
 Dum fatagit, pariter Sellorequufq̄ue ruit.
 Terrificam fic filua dedit, cum rupe, ruinam,
 Fregit & hoftiles impetus ifte minas.
 Eminus ifta quidem: Mox cominus itur in hoftem,
 Excipiunt primos feria tela jocos.
 Tympana belligero clangunt crepitantia bombo,
 Echoq̄; horrendos replicat ampla fonos.
 Statq̄ue, pauetq̄; hoftis: Nos ftantè animoq̄; pauentē
 Aggredimur, certi vincere, fue mori.
 Continuo totis in pugnam viribus itur,
 Millia nec terrent bis numerata decem.
 Dextra furit ferro, cadit ictus acinace miles,
 Sanguineoque grauem vertice pulfat humum.
 Prurit in objectos tempeftas Helueta Sueuos,
 Miluus in afpectam ceu Palamedis auem.
 Illa minabundas gemino mucrone bipennes
 Dum generofa vibrat, proxima quæque necat:
 Tot numerat calus, quot dextera concipit ictus.
 Dura profecto Viro, dura bipennis equo.
 Pars fera ftipitibus, pars dimicat altera contis,
 Pars acuit quernas, vindice cote, iudes.
 Prima falus nobis belli præludia, & hofti
 Saxa per incuffus, miffaque tigna, merus.
 Fulmine namque ifthoc turbatus equefque, pedesq̄;
 Dum fine more furit, non fine mole, ruit:
 Nec numero paucos, queis mucro filexq̄; pepercit,
 Non animaduerti forbuit unda laci.
 DVX aciem reuocat, Dux quærit afyla; Suëuis
 Impleat Helueticas ne Libitina Scrobes,
 Quâ licet erumpunt, ac terga trementia vertunt,
 At nifi mæftitiæ nulla trophæa ferunt.

Parci.

Parcimus, ac pontem fugienti sternimus hosti,
 Credentes palmam plus satis esse duplam.
 Sed fugitiua acies, quærens properando salutem,
 Altera in alterius fit furiosa necem.
 Quacunque aspiciamus, congestos stragis acervos,
 Plenasque exanimi cernimus osse strues.
 Ter quingenti Equites totidemque hac clade caballi,
 Magnaque nobilium pars periëre Ducum. c.
 Ut taceam pedites, certè hic numeranda videtur
 Illa in sanguineo, visa caterua, solo.
 Nobile *Thuregum Leopoldi* castra secutum,
 Fouerat emissâ, Principis arma, manu.
 Quinquaginta alacres, bini que in prælia ciues
 Exierant, armis, veste, colore, pares.
 Albo-cæruleas, obliquo tramite ductas
 Gestabant, patrio quisque colore, togas.
 Postposuëre ipsi vitamque animamque probrosæ,
 Spartano Helueticâ nobilitate, fugæ.
 Nam simul egressi, simul Austria signa secuti,
 Martem iniëre simul, mortem obiëre simul. d.
 O certè Fabijs, magnisque Quiritibus æquos!
 O Tiguro dignos patriâ & urbe Viros!
 Misisset rales si Rhenus & Ister athletas,
 Durassent cunei, Dux *Leopoldi*, tui.
 Palma sed inuitâ non suppetit ulla Mineruâ,
 Stantque penes solos nostra trophæa Deos.
 Illorum auspicijs alter quoque cæditur hostis,
Vndervaldiaci depopulator agri.
Strasbergæ Dominus, nostrum radicitus agmen
 In Morgartensi perditum agone, ratus,
Bruniacum superat, vastat *Siluaniam*, & omnem
 Sub sua festinat cogere jura plagam:
 Verùm ea collectis grassantem exterminat armis,
 Et non præuisam cogit inire fugam. e.
 Usque adeo plebem Superi saluare pusillam,
 Ac si suppeterent millia multa, valent.
 His certè obtentam gratanti pectore palmam,
 Et captam toties, jure sacramus, opem.
 Ad majorem igitur Triadis cælestis honorem,

Rite implorato pectore & ore Deo,
 Publica ne rerum serpent contagia, & aris.
 Exulet à patrijs, pacis alumna salus:
 Iungimus unanimes in mutua fœdera dextras,
 Fœdera in æternos perpetuanda dies, f.
 Ante quidem Vranij, Suintenses, Subsiluani,
 Fœdere juratam pacto inière fidem;
 Illa tamen paucis solum durantia lustris,
 Illa decennalis fœdera juris erant.
 Nunc cincti omnigenis, quâ Sol oriturque caditque,
 Hostibus, atq; omnem Marte mouente stropham:
 Auxilij vano dum nos suspendit hiatu,
 Offunditque meras, Cæsaris aula, moras.
 Dum pro quæsitâ dat mollia verba farinâ,
 Afflictisque ullam ferre grauat opem.
 Condidimus leges, & non violabile F O E D V S,
 Quod nulla extinguant Secula, lustra, dies.
 Fœderis hic scopus est; Vt libertate receptâ,
 Viuat ab indigno, patria tuta, iugo:
 Vt dare cuique suum, casuque urgente, tueri
 Externo afflictos possit ab hoste, focos.
 Neminem inoffensi lædemus: eritque per istas,
 Hospiti & indigenæ, semita tuta plagas.
 Si qua tamen nostros irriter terrâ crabrones,
 Tincta Lycambeo spicula melle feret.
 Parua seges; sed multæ olim, quod remur, aristæ,
 Et velut Idææ Gargara messis erunt.
 Iustitiæ ac Pacis sancitum in pignora F O E D V S,
 Iustitiæ ac Pacis fulciat Alpha, D E V S.

A. Sebast. Munsterus l. 3. B. Cuni von Stocken / a-
 pud Etterlinum, & Munst. citatum. C. D. E. Simlerus l. 1.
 F. Confœderatio hæc descripta est superius l. 1. epist. 8. erecta
 9. Decembris Anno 1315.

II.

ARGVMENTVM.

BERNA Civitates inter Helueticas ad
 multorum inuidiam florescente, in eiusdem Vr-
 bis

bis ac ditionis perniciem plurima sunt moliti celebriores Heluetiæ Reguli, Ducum Austriae partes ex instituto professi. Eminebant in ijs Comites Nidouiaë, Kyburgi, Neocomi, Vallendisij, Grueriae & Arbergæ; qui unâ cum Comite de Fürstenberg, comparato 30000. Virorum exercitu, Laupense oppidum, grauißima obsidione presserunt, in ipsam deinde Bernam arma feralia producturi. Hæc Laupam suam 600. militum præsidio munit, & obtento Trium Pagicorum, vrbisq; Salodoranæ auxilio & c. duce Rudolpho ab Erlach, generoso nobilissimè sanguinis heroë, hostem unde unde instructissimum, ingenti clade profligat, præsidiarijs ipsis (sub Equitibus Antonio à Blanckenberg, & Ioanne à Bubenberg) commissi prælij etiamnum ignaris. Etterltn, Stettler, Munster, alij.

RUDOLPHVS AB ERLACH Eques,
NICOLAUS A VVATTENVVILL,
De conflictu Laupensi.

Mitte manu chlamydem siltris mutare crepâtes
Nûc iubet hora tubas Cõtrita superbia læguet,
Serpit humi fastus, Dum credita mænia & ietã
Non extorquendo defendis acinace LAVPAM,
Cogimur extemplò, quia sic fortuna ferebat,
Cogimur absque tuis hostilia castra lacertis
Aggredi, & ardentem pariter committere pugnam.
Vora quidem, stricto dum ferueret alea ferro,
Vvattenvilliacas optabant plurima turmas:
Sed renuente moram, bellumque urgente Gradiuo,
Copia defuerat, gliscentem ex tempore Martem
Seu, Tibi, seu patrijs, quas Vrbs oblessa premebat,
Prodendi Excubijs; ne tali echneide sortem
Nostrã sibi Legio faceret fortasse nouercam,
Turba tamen melior majorem vicit, & almo

F

Agmina

Agmina freta DEO, propriâ virtute tumentes
 Prostrauère acies. Id quâ ratione sit actum.

Candida proponet paucis Tibi pagina verbis.

Cùm truculenta suo necdum Bellona flagello
 In patria fureret, me Sors non læua decorum

Fouit munificâ Comitum *Nidoria* in aulâ.

Grata fuit Comiti præsentia nostra *Rodolpho*,

Gratior integritas: patrios cùm verò penates

Funereâ perque arua volans perque oppida pallâ,

Spargeret expositos supremis fama, periculis:

Cæpit amor Patriæ Comitum superare fauorem.

Ille intestino dum præceps fluctuat æstu

Iratæ Nemesis, succendit in arma propinquos

Clamque palamque Viros: bello præfigitur unus

Inclita BERNA scopus: metam hanc hostilia clamant

Agmina, & omnigenis illuc intenditur armis.

Auxiliatrices *Burgundia* conscia turmas

Mittit, & in gyrum flexis gens optima frenis

sequania populi; pacemque exosa propinquæ

Terra *Nuithonia*, decreta in prælia multos

Ascierant Comites, qui pacto fœdere in unam,

Arma parauerunt nimis insultantia, BERNA M.

Burgundos equites violenti turbinis instar

Iurasso egressos, *Neoburgicus* ipse minauit.

Allexitque Comes: peditum misère cohortes

Helueta flauicomi sitientes pila *Suëui*.

Sic Comes *Arberge*, sic *Fürstenbergius* heros,

Sic sua finitimi mittentes agmina passim

Alsatij, festo jam læta epinicia plausu,

Et necdum meriti cantum intonuère triumphii.

Hic ego præcipitem rerum dum examino sortem,

Sic Comitem aggredior. Procerum, *Rudolphe*, corona,

Ter Generose Comes: reuerentia debita charæ,

Debita lex Patriæ, quæ Te ductore, tuisque

Creditur auspicijs supremo proxima fato,

Me reuocat, mandatque tuâ discedere ab aulâ.

Rus mihi Berna ferax, & nostræ congrua stirpi

Atria suppeditat: mihi patria præbet opimi

Prædia culta soli: Si Teque, Tuique sequacem

Foue-

Fouero militiam, Veterem migrare colonum,
 Ipsa, aliumque meis regnare iubebit in agris.
 Ergo vel Officio, quo me tua gratia dignum
 Censuit atque Viros inter suspexit equestres,
 Me redde eximium; Vel si qua emerferit illinc,
 Fortunæ totam tua suppleat arca ruinam.
 Fare age, utrum malis. Miratur talia fatum,
 Respondetque Comes. *Nidouia* nostra probatos.
 Nomen ubi emeritus quoque fert *Erlachius*, agrè
 Belligeraturâ dimittit ab arce Tribunos.
 Propositas id circo acies, ac signa statutz
 Tu quoque militiæ quid nî, *Rudolphe*, sequaris?
 Sic tamen expositum si te iactura tuarum
 Vlla maneret opum: contracti iniuriâ damni.
 Quid nisi mæstificos causaret utrinque dolores?
 Ut tamen aduertas, si te fraudârit opimis
 Naufraga cymba bonis: tot jugerû opûq; charybdim,
 Nulla tibi nostræ reparabunt æra crumenæ.
 I vaser, & patriam succensis eripe flammis.
 Vade bonis auibus; parua est iactura Rodolphi
 Vnius, intensum sine te torquebimus arcum.
 Te sine nostra suam pertexet Arachnea telam,
 Te sine propositi non fiet omissio belli.
 VNVS homo Nobis, in tanto flore virorum,
 Est quasi nullus homo. Tu verò doceberis, inquam,
 Quid queat *Vnus homo*: profitebitur una *Rodolphi*
 Dextera, ab Heluetio quantum dependeat *Vno*.
 Inde vale dicto, patriamque reuersus in urbem,
 Præ foribus stantem primoribus explico sortem,
 Panditur interea funesto janua bello,
 Conspirant Comites, producitur undique miles:
 Illico *Laupensem* (quam indulto Cæsaris emptam
 Soluerat expositis Respublica nostra talentis)
 Plus tricena Virûm glomerantur millia ad Urbem.
 Nempe euertendum primi jam in limine belli,
 Hostis & accensus Mauorte exercitus, istum
 Censuit esse locum: sublato ut carceris huius
 Obice, in *Vrsinam* sæuiret, atrociùs urbem.
 Audiit *Allobrogum* facta hæc præpostera Princeps;

Ac nimis exokus vicina incendia belli,
 Pacificum molitur opus. Patriam inter & hostem
 Vt malè prouectas valeat suspendere rixas,
 Ipse suum ablegat Natum. Studet ille cruentas
 Tollere scintillas: sed turba elata Sabaudum
 Plurima molitum, neglectâ pacis oliuâ,
 Respuit, & Comitem trahit in sua castra *Ioannem*.
 Vsq̄ue adeonè humilem vesana superbia pergis
 Ludibrio tractare gregem? Iam trita per omnes
 Insonuit plateas, jam nota paræmia lippos,
 Cerdonesq̄ue unaq̄ue alios cantare Thrasones
 Hunc docuit Rhythum. Plebs tandem Vrsina peribit;
 Corruet, atque jugum jam sponte suapte subibit, *a.*
 Atque ea sic nostram risit prolusio plebem.

Quâ subter viridem prælabitur *Arula Iuram*,
 Vrbs fecunda solo *salodorum* nobile, cernens
 Militum in exhaustos *Argoia* exire maniplos,
 Dignum Thesèo candorem ostendit amico.
 Vicinæ *Arctopoli* vicina pericula belli
 Ociùs insinuat: supraq̄ue infraq̄ue furentes
 Intimat orchestras: firmandam milite *Laupam*
 (Quò tota incœpti confluerat area belli)
 Officiosa monet: Spatijs cum nempe diurnis
 Copia nulla foret, quæ certos posset amicos
 Reddere, concubiam penetrauit epistola noctem, *b.*
 Magna Vrbs pietas, quam vix desideret ipso
 Nisus ab *Euryalo*: quæ forti milite nostris
 Dum subijt castris, me iudice digna videtur:
 Cui decus, atque omnem det Patria nostra fauorem.

Hæc ubi vicinis rarum sibi sperat ab oris
 Affore subsidium; *Cronburgi* Satrapam ad istos
 Ocyùs ablegat populos, qui nuper amico
 Heluetiæ Australes sociârunt fœdere, Pagos:
 Satrapa *Suitiades*, *Subsiluanosq̄;*, virosq̄ue
 Incitat *Vranios*, illamq̄ue in prælia gentem
 Allicit, egregios quæ nostrâ ætate *Camillos*
 Nutrit, & *AEmilios*: quos pridem & bellica virtus,
 Et *Morgartensis* fecisset adorea claros.

Vna trium Pagum fuit hæc responsio: Amicum

Sors

Sors inimica probat: Sincerum ex ignibus aurum,
 Vera per aduersam patefit dilectio sortem.
 Nunc igitur pressæ, Suitensis & Vria vallis,
 Et Siluanus ager, non tarda iuuamina mittet
 Arctopoli: leget, ecce, dabitque repente trecentos
 Natio quæque Viros; non nomina multa, sed acres
 In fera bella manus. Tulit Vrbs ad sidera tantam
 Gentis amicitiam: nec fœdere quippe, nec ullo
 Obstricti merito, sed vi solius amoris,
 Fortia nongentùm capita emisere Virorum.

Sexcentos alios, generosæ corda farinæ,
 Cepit adhuc Iuuenes, nil hostica pila timentes,
 Per terram Hasseliam VVeissenburgiq; Baronem,
 Subsidio missos. His demum quina Virorum
 Millia, de gremio patriæ telluris & Urbis,
 Ut socias junxere manus: mihi prima, Senatûs
 Arbitrio, Prætura datur, belli que sagacem
 Me iubet esse Ducem conscriptum Curia Patrum.
 Nullæ hîc ambages, nulla argumenta volentem
 Immutant populum; deuoluitur omnis ad unum
 Frustra obluçantem, belli Prætura, Rodolphum.
 Hîc equidem victus populi grauitate iubentis,
 Ingenuam promitto operam, promptosque lacertos
 Impiger, atque agilem conciuibus offero dextram,
 Nequa tamen nostris, inquam, temeraria cæptis
 Irrepat scabies, magis est ratione gerendum
 Quàm rabie bellum: Non agmina densa, sed aptos
 Poscit amatque Viros. Grauiorem nuspiam habemus,
 Quàm Belli, errorem, Volitante per aëra cristâ,
 Illius expresso fas est assurgere verbo,
 Qui præit imperio. Commissa negotia plures
 Cùm minùs expediant, standum est à lege iubentis
 Imperioque Ducis. Si promissura sit istam
 Sponsio vestra fidem; quanquam nos pænè quadruplo
 Excedat numero, laudati moreque Paui
 Turgeat in castris; vestrà tamen indole fretus,
 O Socij, sisulque animi virtute, superbum
 Quid trepidem è nostris propellere finibus hostem?
 Ille quidem diris Laupensem territat urbem

Insidijs, murosque quatit, nostrosque fatigans
 Obsidio ciues, jam erecto brachia vallo
 Inijcit, & crebris fossas circumsonat armis.
 Inter & hæc, festis oblectans agmina ludis,
 Alipedes exercet equos; & puluere tortos
 Circumagens gyros, animos in bella lacescit;
 Instauratione epulas, & læto prandia cantu
 Exhilarat; gestusque alacres, cursusque, chorosque
 Continuans, acuitque tubas, & in acta trahentes
 Fortia dat stimulos: dextraque, animoque probatos
 Nobiliore duces, in censum extollit Equestrem,
 Præmia virtuti referens: pompaque celebri
 Bellisequas aurata iubet calcaria calces
 Ornare, ac ritu accensas animante fauillas,
 Induit instructos capulis radiantibus enses.
 Inde triumphatâ, grandi agmine & impete, *Laupâ*,
 Obruet *Arctopolim*: Matresque perinde, patresque,
 Et socias cum prole nurus, tectumque focumque,
 Atque adeo totos communi strage Penates
 Perdere, & extremâ quærit damnare ruinâ.
 Hos animos, has ipse minas, hæc fulmina præceps
 Euomit, Ardentem sed enim sedare phrenesin
 Tempus & hora iubet. Rarus sine vindice cælo
 Emersit factus; qui que ocyma cantat, & hostem
 Ante rei summam naso suspendit adunco,
 Hunc sæpe explosâ ludit Victoria palmâ,
 Quare agite, egregium semenque genulque virorum,
 Pristina si vestris vis ac pollentia neruis,
 Si vigor est animis; socias jam intendere vires,
 Promite feruorem, qui infestum crebrius hostem,
 Terribiles imitando Vrsos, vel carpere turpem
 Absque decore fugam, patriisque inhonestius aruis
 Cedere; vel vestri mactatum cuspide ferri,
 Turnatim AEaciam migrare coëgit ad urnam.
 Ciuibus obsessis, nostroque, ut credere fas est,
 Præsidio, si tardet opem, lux altera; certum
 Imminet exitium. Nam quid sexcenta reniti
 Corpora, ter denis jam tandem millibus ausint?
 Sumite quisque; animum, præeuntem quisque; *Rodolphum*.
Intre-

Intrepido comitate gradu: prompta ilicet arma,
 Atque agiles aptate pedes; quærenda repente
 Agmina, miscendæ sunt absque ambagibus ullis
 Dexteræ; & insultans muris *Laupensibus* hostis,
 Seria, post festas, urgendus ad arma, choreas.
 Impetum & hostiles nec vos horrescite plausus,
 Neui titubate animis: quæ multo splendida lux
 In medijs erecta nitent tentoria campis,
 Et Comitum gazæ, Tyrioque insignia texto,
 In jactabundis Labara effulgentia castris,
 Luxuriansque penus? Nobis, si vota secundet.
 Marspiter, in pulchram poterunt obtingere prædam.

Ipfus ego à primæ sectatus flore juventæ
 Agmina, sanguineo perfæpe rubescere riuo
 Immodicos sum expertus agros. Sex ipse cruentas
 Pugnavi pugnæ, ubi maior turba, minorem
 Ferre trophæa aciem, semperque Exercitus ingens
 Viderat exiguas, sed jussa capescere promptas,
 Et parere Duci, nec diuidi ab Ordine suetas,
 Præualuisse sibi, Laurumque tulisse, cohortes. c.
 Nunc etiam, nunc orta dies, quâ pauca superbum
 Cædere turba hostem; quâ grex contemptus opimâ
 Tot Comitum, tot quibit opum ditescere prædâ.
 Orta dies, Socij (nî Spes concepta sinistro
 Fallitur augurio) quâ Vos immensa beabit
 Gloria; ubi vestrâ fretus virtute *Rodolphus*.

Tam cupidus in bella acies, Comitemque *Rodolphum*.
 Iam sic præmonitum *Nidovia* in arce, docebit:
 VNVS HOMO quantâ vel possit obesse ruinâ,
 Vel prodesse lucro. Iam dextera prurit, & omnem
 Damnât anhelâ moram. Cauti properemus, & hostem
 Non exspectatis pulsemus rure machæris.
 Sic ratio, Sic hora jubet: sua quisque capeffat
 Tela fatigatis sed palmam exoret ab astris.

Sic mihi adhortanti spondent promptissima morena
 Agmina: raucifono fremit ergo industria cantu
 Buccina; jucundus ferit æthera clamor: ad Alas
 Curritur hostiles, tanquam si ad *Massica Bacchi*
 Munera, & *Assyrio* fumantia prandia luxu

Susciperemus iter. Laudato Exercitus ibat
 Ordine, ubi cunctas, quas legit Berna, cohortes
 Candida puniceo Crux insignibat amictu,
 Signabatque pares. Primo hinc ut cuique licebat,
 Intuitu, turmasque equitum, cuneosque pedestrum,
 Ac toto sparsim diffusas rure cateruas
 Cernere; cum socijs prorumpens *suitia* pagis,
 Si patiaris, ait, jubeasque *Rodolphe*. Iuperbas
 Fert animus gliscitque Equitum tentare phalanges:
 Vos cumulum, quacunq; datur dabiturque, pedestrem
 Fundite: Nos choreas, dum pergræcantur, equestres
 Ecce repentinis, faucant modo sidera, telis
 Cordati aggredimur. Placuere heroica cunctis
 Pectora: dumque Viros pulsato exhortor Olympo,
 Dumque alacres conferre manus, dum tela vibrare
 Impero: fama meas indigna refertur ad aures,
 Extremam titubare aciem; numeroque, globoque
 (Hostica queis totos replerant agmina campos)
 Territam, in abstrusæ querceta recondita siluæ
 Repere & abiectâ fugitare licentiùs hastâ.

Ergo iterum accensis, iterumque, in prælia turbis,
 State viri, exclamo: fugiant, quos fugit honestas:
 Cedant degeneres, erumpat, adultera patrum
 Progenies: firmo, Vos ô genuina parentum
 Pignora, state, gradu. Scabies ac fœtida fungos
 Psora grauet profugos. Toti conducit Ouis,
 Si pecus ægrotans & amaro morbida tabo,
 Exulet à stabulis. Sic sunt cribranda resectis
 Tritica de paleis: sic forti à milite fæcem,
 Sic habilem à tetrâ laticem purgamus amurcâ.
 Sistite, & hostilem mecum unâ inuadite molem.
 Extemplò recreati animi; clanguntque, crepantque
 Classica, funestis in pugnam excurritur armis.
 Et quanquam expositos grauis ardor adureret agros,
 Vrsit belligeros vehementia grandior artus.

Nostra repente phalanx, acuendo strenua ferro,
 Terribilem, dum prima fremunt præludia, stragem
 Inchoat, & medios furibundâ irrupit in hostes,
 Nescia terreri. Muri tamen instar aheni

Princi-

Principio obsistens, dum contra fulminat, hostis;
 Effudere omnes pars ilicet utraque vires:
 Vi via fit nostris: sternuntur inertia passim
 Corpora, caesorum expositi calcantur acerui:
 Alter in alterius titubatque peritque cruore:
 Erepto donec Vexillifer ipse supremus
 Procubuit Labaro: Laxæ fuit ergo superstes
 Copia sola fugæ. Verùm hîc dum nostra pedestrem
 Arma fugant aciem; volitante per arma tumultu,
 Pugnare ancipitem fertur pars altera pugnam,
 Et celerem deposcere opem. Mox ergo iuuandis,
 Quantumvis fessas, Socijs, adjungimus alas.
 Tentabât modicus, compluria millia cætus.
 Totq; cataphractûm molemq; globumque, Virorum
 Ingenti penetrare animo; suspensaque partem
 Tandiu in alterutram dubijs Victoria pennis
 Hæsit, anhelantes quoadusque Exercitus omnis
 Fulciret pugiles. Vnitâ quippe cateruâ,
 Continuo nutare hostis, demittere sensim
 Cornua, & aduerso cœpit languescere fato
 Quin & turbati vaga colla rotare caballi
 Nec rigidis parere lupis: pulsare profundam
 Sessor abactus humum; Comitumq; ac multa ruentû
 Copia Nobilium mordaci occumbere ferro.

Iamque fatigatos orsa est Tartessia Calpe
 Condere solis equos, ac ponto mergere Ibero:
 Cùm sibi diffisæ, nimiam terrente ruinâ,
 Hostis relliquiæ, festino quærere cursu,
 Pluribus ereptam, simul occupare, salutem.
 Deseritur statio, versis properanter habenis,
 Turma tremens Equitum, stridente citatior Euro,
 Auolat, ac tortas superat cursando sagittas.
 Solis ad Occalum gens Gallo idiomate, Celtæ,
 Sequani & Heluetij: sed plebs Germana, citato,
 Assatim ad Eoum properarunt, agmine, Solem.

Tu modo, tu tragico Nobis expone cothurno
 Conscia Melpemone, quantas hæc prælia strages
 Ediderint, pugnata duas non amplius horas!
 Miramur merito Quatuor potuisse virorum

Millia, tot Comites, tot Nobilitatis auitæ
 Stemmata, tot fortes, qui pugnauère, Barones,
 Tam subito à paucâ, spoliari hac luce, cateruâ. d.
 Vidi ego purpureum spumantia membra cruorem.
 Et mutilos Rudolphi artus, quo sospire nuper
 Tollere felices solita est Nidonia cristas:
 Vidi ego, & indignam miseratus pectore pompam,
 Molliter, ô, inquam, meliori marmore digni
 Ossa cubate Viri. Tumbâ decorauit eâdem
 Innocuum, fortuna nimis violenta, Sabaudum,
 Egregium Comitem: armato qui stare laborans
 Arbiter in populo; generosæ fata iuuentæ
 (Dum sibi damnoso nimium cum Care carizat)
 Inter sanguineos, non hostis, finijt hostes.

Ut reliquos taceam; claro hîc è sanguine Sueuum
 Blumbergæ Dominum, præ Scæuolâ & Hectore fortem.
 Addere non pigeat. Vehementem hic inter acerbæ
 Feruorem pugnæ, cernens sine fine ruentes
 Nobilium de censu Equites, Me viuere? clamat;
 Me Libitina istam jubeat spectare ruinam?
 Tot mihi cognatûm tam immanem cernere stragem?
 Tot superesse malis? Rumpat, quid Parca moratur?
 Rumpat & ipsa meum, neglecto stamine, filum.
 En morior, mediosque ruo periturus in hostes,
 Dixit, & effusis inuectus in agmina frenis.
 Auxit Nobilium, transfixus pectora, cætum.

Ergo tot exuuiæ, tot rapta ex hoste trophæa,
 Cumque cataphractis ocreæ, galexque coruscis
 Subnixæ cristis; coccoque nitentia & auro
 Septem & viginti Labarorum insignia, Nobis
 Dona reportatæ tribuère uberrima prædæ.
 Nobiliora tamen gliscens fortuna parâsset
 Munera, ab armicrepâ nî declinâsset arenâ
 Hostis, & erumpens spolium minuisset opimum.
 Nam titubante acie, titubans simul ipse tremensque
 Regulus Arbergæ, carris præfectus, & amplæ
 Custos annonæ, confertis cedere plaustris,
 Confugere Arbergam, gazisque opibusque refertas,
 (Quâ via, quâ spatium, quâ semita. cunque patebat)

Aue-

Auectare, metu cæpit stimulante, quadrigas.

Nos, quibus insignem diuina, id temporis, auxit
 Dextera virtutem: qui Castra acerrima totis
 Fudimus è campis: qui Teque tuasque cohortes
 Carcere; qui *Laupæ* titubantia mænia diro
 Soluimus obsidio: pronas ad sidera palmas.
 Erigimus, gratumque DEO Pæana canentes,
 AETHERA pullamus votis, adeoque celebrem
 Manasse à magno, profitemur, Numine laurum.
 Inde graues spolijs, nostros lætanter amicos
 Vt socios pugnae, sic fulcra insignia palmæ,
 Vrsinam, plaudente choro, comitamur in urbem,
 Gratata *Arctopolis* reduces è puluere Martis
 Suscipit Heroës, ac tam victricibus armis
 Egregios, digno satagens ornare triumpho,
 Inclita magnificâ peragit solemnia pompâ.
 Ipsam adeo, quam tanta beat Victoria, lucem,
 Et tam felici patratum sidere bellum,
 Mandari cedrinis, pro posteritate, tabellis,
 Imperat: ut tantos maneatque iuuetque perennis
 Gratia pancratios. Certè hos (ne texere longam
 Dicar *Odyssæam*) Sophocleo instructa cothurno
 Carmina promeritos, potes hac redimire coronâ.

Obsessam *Laupæ* dum belligeratur ad urbem,
 Adjutæ à Socijs, cedit pulcherrima, *Bernæ*
 Laureæ: parua acies ingentes fundit acervos:
 Tollitur obsidio, rapiuntur ab hoste trophæa;
 Nobilitas immensa cadit: dum ludimur hosti,
 Lufores pereunt: in symbola pacis hiantem
 Sors ferit *Allobrogem*: Sesqui-enecat. horâ Virorum
 Millia plùs quatuor: dum è Nobis quisque strategos
 Aut fugat, aut dextrâ perimit victrice decenos.

A. Procacem hunc Rhythmum, refert Munsterus l. 3. Stett-
 ler. l. 2. f. 56. B. Etterlin, Munster. cit. C. Idem. D.
 Ponunt alij pauciores, alij plures. Stumpfius f. 502. & cum eo
 Grasserus f. 77. addit XIV. Comites occubuisse &c.
 Peracta est pugna, & obtenta Victoria hæc celeberrima Anno 1339.
 mense Iuniæ.

A R G V M E N T V M.

Recrudescantibus inter Præfectos Austriacos, & confœderatos quospiam discordijs, Leopoldus Alberti Imper. Nepos, Austriæ Dux, ex Alsatia in Heluetiam se contulit velitationibus quibusdam secundo Marte peractis. Cum autem VII. Idus Iul. Anno 1386. præcipuum exercitus sui neruum, illustri Nobilium, Baronum, Comitum, Principumq; delectu constantem, ad Sempacensis Oppidi confinia produceret; eadem propemodum horâ præsentem videt IV. Ciuitatum Lucernæ, Vranix, Suitij ac Silvaniæ Confœderatos, Viros 1300. quibus cum collatis repente signis, Dux generosissimus adorsus est pugnam acerrimam, & sibi & uniuerso Nobilitatis flori fatalem; ut videre est apud Petrum Etterlin, & cæteros Fæderis Heluetici scriptores.

V D A L R I C V S A B H E R T E N S T E I N,
G O T T H A R D O A S O N N E N B E R G,

De pugna Sempacensi.

EXPECTATA tuis ne deisset Epistola votis,
Candor & instantes obtinuere preces:
Obtinuere preces, coguntque horrentia Martis,
Ire per inuitas, arma virumque, manus.
Nam quanquam ad veteres noua rursus laurea palmas
Accidit, & prædæ iuncta trophæa dedit:
Pax tamen innumeris potior foret, una triumphis,
Inter mundanas optima semper opes.
Sed quia peruersæ, quæ turbant omnia, mentes
Pacifîcâ bello posthabuere togam,
Hinc furor, & tragicus per rura, per arua tumultus
Sæuijt, atque ipsas Mars penetrauit aquas:

Con-

Confiliumque malum primis farale Synedris
 Funestumque ipsi vidimus esse Duci.
 DVX LEOPOLDVS erat, Germanæ gentis Achilles,
 Inclitus Austriaci, flosque decusque throni:
 Dædala cui Pallas Martemque Iouemque professa,
 Aureaque immensis Iuno referta bonis,
 Et genus, & magnæ florentior indolis ætas,
 Fortunæ summam contribuere rotam,
 Maximus hic Heros, super ostia Gangis & Hebri
 Notus, Hyperboreæ terror amorque plagæ,
 Helueta dum incauto bacchatur in oppida bello,
 Ac SEMPACENSEM turgidus intrat agrum,
 Vapulat; & subitâ, non fido Marte, ruinâ
 Corruit è summo, funus inane, jugo.
 Corruit, & Manes secum unâ abduxit ad imos
 Ex Alemannâ ingens nobilitate genus.
 Quæ tibi dum memoro, memorari credito, sicut
 Comperta, aut oculis visa fuere meis.
 Allatico jam vilus erat LEOPOLDVS ab agro,
 Heluetiæ affines, victor, inire plagas.
 Et jam Badenæ castra altera, & altera Brugis
 Fixerat, inque alijs altera castra locis;
 Ac Tigurina quidem primò simulabat ad arua,
 Turmatim Austriacos, ducere velle, globos:
 Mox tamen ad dextram Rusæ desistere ripam.
 Inque cruenta, alium, quærere bella, scopum:
 Introit ergo Urbem, priscis cui nomen ab annis.
 Et sura & socius contribuere Lacus:
 Cui populi candor, cui diues gleba, Ceresque,
 Et situs, & facies, floridi amæna foli,
 Sedulaque Aстреæ reuerentia virginis, inter
 Oppida, honorificum, dant quoque clara, gradum.
 Conueniunt illic cum ingentibus agmina plaustris,
 Hæc armaturam pars vehit, illa penum.
 Grandia in hisce meros celabant dolia funes,
 Affectura malam, tristia, signa crucem.
 Sic etenim Sarrapæ: Plectent hæc vincla rebelles,
 Frangentque infidas, vindice reste, gulas.
 Occumbet laqueo, cui parcat mucro; suumque
 Subdere

Subdere qui renuit, tollet ad astra, caput,
 Vixit, & efflictum jugulo commissa piabit,
 Sub nostro quisquis noluit esse jugo. a.
 Caperat interea diuo lux festa *Cyrillo*,
 Quintilis nonum reddere ab axe diem:
 Cùm simul Austriaci *SEMPACO* inhiare manipuli,
 Et sibi præfixam continuare viam.
 Fulserat egregio series generosa paratu,
 Teutoniæ magnis concomitata viris.
 Vnicus at reliquos longè celeberrimus omnes
 Qui præcellebat, *DVX LEOPOLDVS* erat.
 Egerat ipse agmen, magnique erat agminis instar,
 AEquans Pellæum stirpe animoque Ducem,
 Aurea cæsaries, & centum flexibus aptæ,
 Heu quantum ornarant colla virumque comæ!
 Spirabat Rutulum, majestas regia Turnum,
 Tyndaridumque, illic, fabula, fama fuit:
 Principis hæc autem dum ex parte geruntur, ad arma
 Ducere consortes, clara *LVCERNA*, suos;
 Præsidium Tiguro reuocare, animare colonos,
 Ad *Sempacensem*, castra mouere, lacum:
 Exploratores campis immittere, nullam
 Tutandæ Patriæ cœpit, habere moram:
 Et mox *Lucerij* *SILVANIA* & *VRIA* signis,
SVITIA que armatam suppeditare manum.
 In campum Heluetij duxerunt mille, trecentos,
 Sed quos terrerent fulmina nulla, viros.
 Vnâ eâdemque die *Sempacum* vidit amicos,
 Vnâ eâdemque hostes, vidit adesse, suos.
 Nos ubi tam pulchro digestas ordine turmas,
 Magnanimumque, inter cernimus arma, Ducem:
 Terribilem mirari aciem, quæ fulguris instar,
 Spargebat tremulas è regione faces.
 Stabant Austriaci, veluti *Marpesia* cautes,
 Fluctibus irati non violanda sali:
 Hinc galeata leges, rubræ cui cornua cristæ
 Pulchrè inter croceas, emicuère, comas:
 Inde cataphractum series horrenda virorum,
 Et phaleratorum pompa celebris equum.

Eni-

Enituit tam culta acies, velut ignea rupto
 Solibus æstiuis dum micat, æthra polo.
 Quattuor exposuit bellantùm millia Princeps,
 Mista ferè Comitum sanguine, mista Ducum:
 Cetera vicinã legio dispersa per urbes,
 Tanquam acie tantã non opus esset, erat.
 Quæ simul ac nostrum penetrârunt agmina visum,
 Cernui ad ætheream corda leuamus opem.
 Atque ego; Tam rutilas ne formidate cohortes,
 Pars expers hodie pleraque lucis erit:
 Pro patrijs stat causa focus; Rex ætheris altî,
 Vela dabit nostræ prosperiora rati.
 Pellite quisq; metum. Reminiscere, ô Heluete, nostros
 Quomodo seruârunt Numina summa, patres.
 Quid Morgartensi pompã olim illustrius? aut quid
 Agminibus nostris visum erat esse minus?
 Parte tamen quantus stetit ex nostrate triumphus!
 Teutonicos quantum pavit *inane* Duces!
 Viuit, & oppressos è cœlo respicit idem,
 Qui tribuit patribus tanta trophæa, DEVS.
 Quod dedit illa dies (veteres modò ritè bipennes,
 Rite parate animos) id dabit ista dies.
 Si cui sint scabri, morsu rubiginis, enses,
 In promptu cotes, queis acuantur, erunt.
 Nobilium teneri nequeunt durare lacerti,
 Nec Phaëthontæ vim superare rotæ.
 Austriaci e contrâ, dum perspexêre pusillos,
 Agminis Heluetici, cominus esse globos,
 Sic animare Ducem. Vah, Illustrissime, prædam,
 Quam dedit in nostras lux hodierna manus?
 Hosce simul Dauos, & rustica stemmata Mopsos,
 Flagitij dudum perfidiæque reos,
 Ante reclinantem quàm claudat vesper Olympum,
 Offeret arbitrio dextera nostra tuo.
 Subsidijs nec quippe nouis, turmauè recenti,
 Tam bene prouisum Principis agmen, eget.
 Sunt sine lege cohors, & copia maior, inermes,
 Nec belli nobis dexteritate pares.
 Victima Martis erit fæx hæc *Swicera*, breuique

Corruet ante tuos, lixa vel assa, pedes;
 Vidit *Hasenburgi* nostras paulò antè phalanges,
 Progenie clarus militiaque, Baro:
 Vidit, & ardentem cernens in prælia pubem,
 Telaque, dispositas, in sua, quamque, manus:
 Sola ait, in nostris non est Tritonia castris,
 Proxima belligeros fert quoque silua viros,
 Impune, elicitus rarò contemnitur hostis,
 Multumque, ut perhibent, tela aliena nocent.
 Lubrica fors belli est, & amat victoria curas
 Sæpe dies, Mater censa, nouerca fuit.
 Fulgor, & aurifluus non usque triumphat amictus,
 Ingentes animos sæpe lacerna tegit.
 Infremit, & contra sic *Ochsensteinus* inquit
 Regulus; O Dominò nomina quadra suo!
 Exue conceptum leporino è corde pauorem,
 Dignum Threicio te quoque finge Deo.
 Antè tubam trepidas? *Leopoldi* Principis aulâ
 Indignus fuerit, quem cynomia rapit,
 Paucula congeries aquilam testudine vincet?
 Eripietque ipsi tela trifulca Ioui?
 Perge age, cumque; alma Comitumque; ducumque; coronâ;
 Adde rei summam, Vir generosè, manum,
 Sepositis jam jamque lubet pugnare caballis,
 Constat ut, à nobis futilem abesse metum.
 Imus, & unâ acrem pedites intramus arenam:
 Seruet anhelantes grex famularis equos.
 Firmat dicta fides. It bello tessera signum,
 Clangor magnicrepæ, suscitât arma, tubæ,
 Explicat horrendam funesta tragædia scenam,
 Spectator scenæ est seruus, & actor herus:
 Stant mediastini: ferali in puluere iudant
 Tot procerum ingenui, Nobiliumque, globi:
 Et quia decreto dudum jurata minaci
 Helueticæ strages rusticitatis, erat;
 Præcipiunt nostras, quasi sepe, includere turmas,
 Copia furtiux ne foret ulla fugæ:
 Non fuit ulla fugæ *Suiceris* còpia, funus
 Queis solet exosâ gratus esse fugâ.

Iam

Iam mihi, jam totam scribenti infundite Cirrham,
 Hippocrenei Numina docta chori.
 Pandite feruorem, quò vidit terra Suëuos;
 Vidit &, Helueticos incaluisse sinus.
 Non secus ac frendens Getulæ inualor arenæ
 Exultat, viso cominus hoïte, Leo;
 Ardua nec metuit vibrantem cornua Taurum,
 Nec calcitrantes in statione pedes:
 Sed pecorum sese regemque ducemque recordans,
 Sternere solo omnem, cogitat, ungue feram.
 Sic Leo Teutonicus, Tauriscâ è gente creatum,
 Impare procinctu dum videt esse, gregem:
 Præsumentem nimis spe deuorat agmen, & audax,
 Lauro immaturas vult redimire comas.
 Sed qui Therfites putat esse, merosque Daretes;
 Entelli egregiam sentit adesse tribum;
 Namque laceffito creuit violentia Taurò;
 Cornuaque hirsutis intulit unca iubis.
 Alea prima quidem, victorem velle Leonem,
 Dum calor inualuit, reddere, visa fuit:
 Major enim cumulus, longeque potentior hostis,
 Ac generosorum machinâ tanta ducum,
 Quid nisi in Austriacis clament, Victoria, castris?
 Quis palmam hic, hominum, non putet esse ratam?
 Mactârunt nobis in primæ turbine pugnæ,
 Sexaginta alacres, hostica tela, viros.
 Anceps principium, certæque immensa ruinæ
 Helueta congeries, si tepuisset, erat.
 Sed validos jam quisque animos reuocare, nouaque,
 Tentare insolitum, dexteritate, modum,
 Pars cornu dextro, pars irritare sinistro,
 Pars Leopoldum aliâ sollicitare viâ.
 Hic tamen eminuit longè fortissimus unus,
 In chartâ hâc memorem dignus habere, locum;
 Dignus & à turbâ ferre omnem Heliconide laudem,
 Si Virtus ullo sit quoque digna metro.
 Subsiluanus is est, cui VVINCKELRIEDIA nomen;
 Iam Domus, à prisca inclita fecit auis.
 Curtius hic alter trabeati more Quirinæ

Dum calet, & patrij pugnat amore soli;
 Maſti animis, Socij, res eſt in cardine: totum
 Quid juuat aduerſo perdere Marte diem?
 Ferrea telorum, queis pungimur undique, moles,
 Alcidae neruis, tergore Atlantis eget.
 Cùm deſit numerus, non deſit viuida virtus:
 Per ferrum, ac pyrios, hæc iubet ire, rogos.
 Ipſe ego pro patrijs ultronea victima flammis,
 Ferre exquisitam non dubitabo necem.
 Excipiam ſolus totius vulnera belli,
 Inque meâ ſtabit perditione ſalus:
 Stabo velut rupes, & cunctis peruius haſtis,
 Quælibet in noſtrum, tela, ciebo, ſinum.
 Sic acie diſiectâ aditus, ſic ordine fracto,
 Noſtra etiam plenus, fiet in arma locus.
 Vos præpilatis ubi tandem in agone, ſariſſis
 Obrutus. humanam clausero morte viam;
 Vos facti memores, domui ſine præſide, & orbis,
 Gratificaturam, pòrgite rebus, opem.
 Sic ait, ac pronis confertim amplectitur ulnis
 Telorum innumeram, pondera grata, ſtruem;
 Et genus omne haſtas, & brachio utroque ſariſſas
 Colligit, atque audax vulnera mille capit:
 Vulnera mille capit, ſed in hoſtis membra vibrandis
 Vulneribus, pandam, dat quoque mille, viam.
 Cernere erat ferream generoſo in milite ſilvam:
 Transfixère unum tela trecenta ſinum.
 Ipſe ingens animi, penetrantis acumina ferri,
 Excipit, inque ſuo ſanguine, victor obit.
 Iam mihi Cecropios nec tellus Attica Codros,
 Dardana nec Decios obijce, Roma, tuos,
 Si factum trutines, en VVINCKELRIEDIVS unus
 Anteſtat Decium robore, amore Codrum.
 Porta patet sæuæ, ſublato hoc obijce, pugnae;
 Armatura ſuas fert quoque curta vices.
 Certatim irruimus, violentaque tela vibramus,
 Pertæſi tantam luſtinuiſſe moram.
 Findi muſ irato cerebra ilicet obuia ferro:
 Nulla uſquam petimus, nuſpiam aſyla damus.

Verbera quot resonant, tot terram funera pulsant,
 Dum rhomphæa furit, corpus inane ruit.
 Cetera ferales inter tamen, arma, bipennes,
 Hostibus extremi causa fuere mali.
 Munierit firmos fulgens cataphracta lacertos,
 Texerit ambrosium cassis athena caput:
 Ferrea belligeris fuerit lorica Sueuis:
 Fortior his cunctis nostra bipennis erat.
 Illa cataphractis munitos transijt armos;
 Hæc galeis tectas pexuit una comas.
 Visceraque inflicto penetrauit & ilia ferro,
 Tanquam à Sicanijs esset acuta fabris.
 Thessala pugnaces ubi quondam Phlegra Cyclopes
 Vidit, in æthereum mittere tela polum:
 Asperiore ferunt Briareum turbine, & æstu,
 Feruere in excelsos non potuisse Deos.
 Præualet ergo truci, pubes Taurisca, Leoni,
 Euellunt tumidas cornua dura Iubas.
 Iple quidem multos generosæ verberare caudæ
 Icit, & infernam iussit adire ratem:
 Pugnauere alacres, steterant heroica primò
 Pectora & unâ omnem dedidicere metum.
 Atqui onus armorum, Phæbiq̄ue intensior æstus,
 Scena ferè totum continuata diem,
 Et nimis ardentes nostrâ de parte secures,
 Inuitisq̄ue adeo pugna peracta Dijs:
 Exinxere omnes, in Principis agmine, neruos,
 Oppressitq̄ue ipsum summa ruina Ducem:
 Summa ruina aciem deleuit funditus omnem,
 Iamq̄ue erat in solâ, spesq̄ue salusq̄ue, fugâ.
 Patriciorum ergo reliquus mansuescere cætus;
 Poscere voce suos, aufugiturus, equos.
 Verùm ubi confusam, famularis turba, chimæram,
 Iamq̄ue fugæ accinctos, improba, cernit heros;
 Sæpius à fessis licet in clamata Magistris,
 Sæpe in clamata, ferre negabat, opem.
 Nam nisi commissos conscendere lixa caballos,
 Et curam vitæ cæpit habere suæ;
 Atque simul laxis calones quique lupatis,

Anticipare omnem, quâ fuit anfa, viam.
 Erumpunt pauidi, capiuntque repente ministri,
 Cursu velocem quadrupedante fugam:
 Sic ubi Nobilitas profugos è puluere Vernas,
 Et simul abductos territa cernit equos,
 Vitæ opportunum generosæ quærit asylum:
 Anchora sed quassam non iuuat ulla ratem.
 Lurida Tænarios sparsit Libitina capillos,
 Et Cynosura bonæ non fuit ulla spei.
 Terra rogabatur: vitam illa fugamque negabat,
 Nec nisi purpurei plena cruoris erat.
 Vnda petebatur: quæsitam at vero salutem,
 Insidias sterni dum videt unda, negat.
Climæ in his Princeps, funestum ut reddere naulum
 Nauclero voluit, piscibus esca fuit.
 Fugerat infelix deserto transfuga bello
 Dux, ad contigui cærule stagna lacu:
 Multaque spondenti, Scande, inquit Nauta, celocem,
 Si dederis pretium, mox tibi findo lacum.
 Ingreditur quernam, trepidans formidine, cymbam
 Regulus, ac profugum verna secutus herum:
 Iamque vado propior, nauarchum occidere mandat,
 In patrios remeet ne, sine cæde lares.
 Portitor anticipat, versoque repente phaselo,
 Nunc bibite, ac vestram sistite uterque sitim:
 Illicoque extractis peræ de carcere gazis,
 Nauli, ait, hæc omnem dat mihi pera vicem.
 Horreo jam chartæ reliquam committere stragem,
 Acrius humanis sæuijt illa modis.
 Per fata, per silvas, per confraga tesqua, per ipsum
 Seminecata acies, quærit asyla, lacum.
 Sed lacus, & tellus, & inhospita silua, macellum
 Asperaque, hospitibus sunt laniena, suis.
 Tandem ego; Plena Viri, plena est Victoria: anhelas
 Parcite jam ferro contemerare manus.
 Maximus Heluetiæ tutorque Paterque, clientes
 Et palmâ & spolijs obruit usque nouis.
 Olli æternarum pangenda encomia laudum.
 Astruat authorem nou nisi, palma, D E V M:

Ipse

Ipsius auspicijs inæpta tragædia, iisdem
 Ducta ad felicem cernitur esse scopum.
 Iusta modò locijs, ac iusta ex hoste peremptis,
 Nostrorum ritu, sunt celebranda, patrum.
 Hic è Teutonicis, series heu quanta, Dynastis,
 Clausit in abjecto, tristia fata, solo!
 Tecta cruorifluâ fuit omnis semita turmâ,
 Hinc mutili proceres, hinc jacuere Duces.
 Heluetijs mixtos voluebat arena Suëuos,
 Alter, in alterius sanguine, sanguis, erat.
 E Socijs nostris animam posuere ducenti,
 Vulnere monstrantes non nisi prona, Viri.
 Bina ex Austriacis perierunt millia, vitam
 Lætiùs in patrio claudere digna solo,
 Magnatum è numero Sex, Sexcentique supremum,
 Ac septem decades, oppetière diem.
 Quæ Gentilitijs insignia tecta coronis
 Scuto prætulerat, copia grandis erat:
 Quinquaginta ipsos, numerauimus, atque trecentos,
 Illustri passim gente domoque satos. b.
 Hos tibi distinctè sermo memorare latinus,
 Et concinnandi non finit ordo metri.
 Primores fuerant, Hochberge Marchio, stirpis
 Fürstenbergiæ, Zolleriq; Comes:
 De Thierstein gemini, Comes Ochsensteinus unus;
 Waldburgi Dapifer, Brandisijq; Baro:
 Satrapa Hasenburgi, Comes Arbergensis, & omnis
 Germano-Helueticæ nobilitatis apex.
 Hic mihi notitiâ non rari ac sanguine, juncti
 Magna quidem ancipitis causa doloris erant:
 Tu verò mediâ marcensque jacensque ruinâ,
 Tu generosorum gloria summa Ducum;
 Austria quem Dominum, quem Cælaris aula Nepotem,
 Quem dixere oculum, regna Alemanna, suum:
 Exanimes conspecte inter, LEOPOLDE, cateruas,
 In proprio tanquam victima cæsa solo:
 Ingenua extremo turbasti pectora luctu,
 Vertice Cycnæas digne videre comas.
 Proh scelus! in tantas quæ tandem audacia Scyllas

Ausa est tam celebrem præcipitare Ducem!
 Ipse quidem dignos dum spargit Apolline crines,
 Proximaque æthereis, ora humerosque, Dijs;
 Cui simul æterni dignata est, cura Promethei,
 Condere ab emerito corque animumque luto,
 Dignus erat, cui vota simul communia, fato
 Optarent Pylios prosperiore dies.
 Sic ergo unanimes: Dormi LEOPOLDE, sit inter
 Lætior, Elyfios, jam tibi vita, choros.
 Quam Tibi noluerat pacem concedere tellus.
 Præbeat in cæli nunc regione, DEV S.
 Quid prædæ obtigerit, Clades hæc quemque docebit:
 Sufficiens unus, præda, fuisset homo.
 Arma, cataphractæ, Procerum cimelia, gazæ,
 Ac tantâ dignus nobilitate penus,
 Quindecim ab eximijs fynthemata pendula contis.
 Vexilla è varijs, nobiliora locis:
 Ingenti que lucro cesserunt Principis omnes,
 Quas quadrigarum copia vexit, opes.
 Königsfelda graui primaria funera pompâ
 Excipit, & cippo quemque decente tegit. d.
 Vique adeo in nostris diuinâ potentia rebus
 Ludit, & alternas miscet in orbe vices!
 Optimus hic Princeps, cui Fors & Gratia clauum,
 Teutonicas inter, contribuere plagas:
 Dum veluti Phaëthon, qui ex æquore surgit Eoo.
 Terrarum dominos eminet ante Duces;
 Erudit hinc Orbem, quanta interualla, reapse
 Distet ab Occidua, Lucifer ortus, aquâ.

A. Sic cum Etterlino insinuat Stettlerus. B. Ita clare Sim-
 lerus E tribus Principum, Comitum, Nobilium, & Equitum
 casos fuisse 2000. asserit Stumpsius f. 568. C. Enumerantur
 fusè à citatis, è quibus notat. Etterlinus, è 4000. Austriacis
 pauculos domum reuertisse D. Ducem ipsum Leopoldum cum LX.
 Viris primarijs, ut habet Grasserus f. 85. &c.

I V.

A R G V M E N T V M.

Obtrectare solent imperiti, falso sed inani cauillo Heluetios efferis quondam armis, omniq; iure posthabito, terras Ducibus Habsburgo-Austriacis subiectas inuasisse, hodieq; contra ius & fas easdem occupare, celebres praesertim in districtu Argouiae, Turgouiaeq; Comitatus; Nobilissimas etiam familias, castella & arces, non nisi ab agrestibus Heluetiae colonis, furore barbaro, radicitus excisas. Contrarium haec Epistola proponit, calumniamq; ex classicis rerum Helueticarum Scriptoribus refellit, Guilimanno, Simlero, Stettlero, alijs, in annum 1308. & 1460. &c.

H E N R I C V S V E R D M I L L E R,
B E A T O V V I L H E L M O I M T H V R N,
à Gutenberg Scaphusiano.

De legitima possessione quarundam Heluetiae regionum.

Tolle animi scrupum. Tot scurras inter, & acres
Quos patimur Bauios: qui scommata montibus æqua

Euomitant, patriæque suum populantur honorem,
Obstruat effrenes quis digno polline buccas?

Dicitur elapsis tempestas Helueta seclis
Barbaricâ sæuisse manu, spretisque decoræ
Legibus Astreæ simul irritasse furentes

Euriq; Zephyriq; domos: nimiumque cruento
Accendisse unâ terrasque hominesque tumultu.

Dicimur haud paucas, quas Austria vendicat, urbes,
Efferi & indignis quondam inuasisse lacertis,
Iam quoque posthabitâ mixtim usurpare Themistâ.

Arguimur trufisse suis atrociter aulis,
 Tot comitum, tot clara Equitum, tot prisca Baronum,
 Tot generosorum, quos nutrijt Helueta tellus,
 Stemmata Nobilium; quin & petulantibus ausis
 (Turba quod AETNÆUM consuefcit ahenea fratrum)
 Euertisse omnes, in amænis collibus, arces.

Parciùs ista viri! Tanta inter plaustra Theonum,
 Prima ubi juratus sedet ad subsellia Momus,
 Pythagorea vagis sunt danda repagula linguis.
 Verba, logi, gerræ. Mutato nomine, verâ
 Quibit in auctores torqueri hæc fabula, famâ.

Nuper ad Austriacos *Argouia* & oppida, & arua
 Spectauêre Duces: sed quæ mutare suescit
 Præcipitem fortuna rotam, mutauit & ipsos
 Terrarum dominos: Et nunc *Argouia* diues
 Suscipit Helueticas, ex æquo & jure, secures.
 Contiguas, quod nemo negat, capere priores
 Heluetij, terras: sed quod fecere supremo
 Europæ imperio, factum quis dicat iniquum?
 Liuori proprium est virtutem arrodere, & istam
 Nec potes arreptâ naturam expellere furcâ.

Mille, quadrigentis, ter quinos addidit annos
 Fastorum numerus, quo tempore vidit in almo
 Fulgere Concilio lectos, *Constancia*, Patres.
 Austriacas tunc fortè tulit Fridericus habenas,
 Ille Sigismundi personam cælaris, ille
 Concilij fanas ausus contemnere leges,
 Improba sacrilegâ molitus prælia turbâ.
 Ille *Habsburgiaco* generatus sanguine Princeps,
 Tot regionum hæres, florenti *Argouia* & amplis
 Iura dabat terris: Sed eundem Cæsar, & omnes
 Concilij Proceres, ubi veræ Ecclesiæ apertum
 Cognouêre hostem; diplomate serio ad urbes
 Helueticas misso, compescere Marte rebellem,
 Idque loci positas, iussêre, inuadere terras.
 Sic volumus, sic iussa damus; sic Curia sacri
 Publica Concilij; sic concordantia magni
 Vota Sigismundi statumque, monentque, jubentque.
 Nec verò pactæ Vobis induciæ inanem

Inij.

Inijciant remoram. Iam jure utroque peritis
 Res decisa Viris, jubet illam è pectore curam
 Tollere, & indignos ulcisci Principis ausus.
 Ipsa hæc, magnorum præsens Legatio Regum,
 Concilij decreta probat. Sic ipse *Bohemus*,
 Sic è Sarmaticâ veniens tellure *Polonus*
 Annuit Orator: placet hæc sententia *Cimbro*:
 Legati hæc mens est, alio sub sole jacentem
 Qui colit *Albionem*: gelidi sic accola ponti
 Censet *Norwegus*: sic suffragante lapillo,
 Sentit Hyperboreo transmissus ab axe *Sisecus*,
 Hæc crisis, hoc fulmen, tonat hoc anathema per omnē,
 Tot populis quem facta gerit *Constantia*, cætum.
 Quare agite Imperij fortissima membra, verendi
 Ne Vos Concilij feriat censura, supremis
 Parete imperijs; ad tela, ad classica vestros
 Nunc reparate animos: stridentia pandite belli
 Limina & Heluetico Fridericum incessite ferro.
 Non expectatis vel sic respilcet ab armis.

Verùm nemo suo cùm militet ære, licebit
 Seruare obtentas, hypothecæ nomine, terras.
 Pignus erit, quod quisque suis comprēderit armis:
 Ut bello exhaustas hæc suppleat arrha crumenas.

Cæsareo sic charta quidem firmata sigillo
 Hortata est Patriam. Quid Natio nostra? quid Vrbes
 Fæderis Heluetici? Non ausæ obsistere tantis
 Concilij membris, tandem gelsere petitum
 Augusto morem: quasque hinc Mauorte Secundo
 Obtinuere plagas, justis hodieque tuentur
 Atque regunt titulis. *Arburgum*, *Arouia*, *Brugæ*,
Lenzburgum armifono vix expugnabile nimbo,
 Semperque irriguis *Zofinga* uberrima pratis,
 Fertile *surlacum*, spectatrix ardua *Rusæ*
Bremgarta, & lætis *Provincia libera* glebis,
 Cumque ferè inuictâ, *Mellinga* acerrima, *Badâ*
 (Lata quibus ditio, multis habitata colonis)
 Subiecere suas *Cantombus octo* secures
 Ausa quidem fuerant hæc Castra, hæc Oppida nostras
 Oppugnare acies, grandique resistere nisu;

Pro Duce supremas cùm mallent ferre procellas,
 Quàm violare fidem: sed dum vidère petitas
 Abfore suppetias. pronis quantocyùs ulnis
 Excepère nouos, sic fato urgente, Toparchas.

Consimilem secunda ferè *Turgoia* fortem
 Nobilis Heluetici prouincia pertulit agri.
 In quinto decimo jam Sexagesimus annus
 Currebat Seclò, cum rufus ad arma vocati,
 Ad bellum allecti, veteres tractare sariffas
 Capère Heluetij. Romanæ jura Cathedræ
 Rexerat antistes P I V S, hac ætate, secundus,
Æneis toti celebratus *Siluius* orbi.

Ille *Sigismundum* dum castigare laborat
 Austrum, ad Helueticas edictum destinat urbes
 Atque iterum offensæ tutari jura Sionis
 Imperat; & fortes verbis hortatur amicis,
 Instigatque viros, ut non tardante Minerua,
 Oppida ad affinem satagant obsidere *Duram*.
 Paret, & hortantem dum non vult spernere Papam,
Turgoie celebrem, legio capit Helueta, tractum. *b.*
 Sic *Frauenfeldam* sic *Dieffenhouium*; & urbes
 Sensim alias, rursumque alias fors prospera nostro
 Addidit imperio: sic suffragantibus astris,
 Corporis Heluetici compago æquissima creuit.

Ite modò Bauij, dentataque turba, Biones,
 Liuidi in hanc nostram, ceu mordax vipera terram:
 Ite, ac Barbaricæ, *Suicere* gentis, Erinny,
 Dauorumque acri Melibæorumque furori,
 Aut Erebi Diris, aut nescio qualibus æstris,
 Hoc titulo partas, posthac adscribite, terras.
 Majores nostros ad facta heroica natos,
 In tam difficiles, elapso tempore, pugnas
 Nec furor, aut cæco præceps audacia vultu,
 Nec limphata Thyas, nec Baccho agitata Mimallon
 Impulit; anguineos nec quæ redimita capillos
 Monstra, tenebroso saliant Plutonis ab antro.
 Sed rerum grauitas, sed candor & æqua potestas,
 Et vix extorti laudata modestia ferri.

At quibus in tenebris, aut quonammersa profundo

Nobilit-

Nobilitas antiqua jacet? Quis Turbo tot arces,
 Tot castra evertit? Quæuè implacata charybdis,
 Atria fumosas passim ostentantia ceras,
 Aufa inter patrios fuit absorbere penates?
 Deucalionæ nunquid rediêre procellæ?
 Tecta tot ac turres num sæui immitior Euri
 Impetus? AEolijs num furtim excitus ab antris
 Corus, & ipse tumens flabris subuertit Orion?

Inter tam varias fortunæ mobilis ansas,
 Tot metamorphoses, tot fulmina, bella, tumultus,
 (Lex ubi febricitat, Canonesque premente Vacunâ,
 Iura ferè solis suprema petuntur ab armis)
 Non ibo inficias, durante hoc turbine, crebram
 Quin quoque nostra solo virtus æquauerit arcem.
 Litigiosa istum metimus post semina fructum.
 Nobilitas planè, quæ nostram excidere gentem,
 Sempaci ac Laupæ violento quæsiit ausu,
 Si glomeratim obiit, sibi balnea sponte parauit.
 Id belli lucrum est. Te nunc tria verba docebunt,
 Plexerit Helueticas quænam Rhamnusia stirpes.

Induperatorem postquam Ducis irâ Ioannis,
 Perculit Albertum, meritas exarsit in iras.
 Vxor, & enectum soboles conquesta Parentem.
 Flagitij confors erat Eschenbachius ipse
 Regulus, ac Palma celebres, VVarthaq;, Barones,
 Perperam in immanem persuasi à Principe culpam.
 Horum illustre genus, perq; arua, per oppida multis;
 Iura dabant populis: sed tam crudelis iniquam
 Criminis ob noxam, varias mors unica mortes.
 Intulit, & magnis fuit ultima linea rebus.

Quinquaginta olim Comites hæc prodiga tellus;
 Nutrijt, ac centum sexagintaque Barones.
 Nobilium, quos ordo simul decorauit Equestris,
 Stemmata si numeres, plus mille ducenta reuolues. c.
 Tanta hæc Nobilitas, tam illustria stemmata, quantam!
 Cæsaris, heu quantam, subiêre à cæde, ruinam!
 Infandum Regina jubes renouare dolorem,
 Vindictæ nimios dum laxas undique frenos.
 Horret charta stylum, calamoque inuita ministrat

Sepia. Per totam desæuijt Austria terram;
 Bacchata est Nemesis: perijt promiscua ferro
 Nobilitas, soluitque insons cum fonte patrati
 Crimina flagitij: prolapia quarta nequibat
 A tam funesto consistere tuta macello. d.

Qualis in Hercynios cum flamma erratica saltus
 Vel Boreæ furijs, vel moto immittitur Austro,
 Paruula principio solum stridentibus infert
 Prælia juniperis, humilesque aggressa genistas
 Ventilat, atque imi lambit virgulta fruteti;
 Viribus inde auctis, sensim se attollit, & altas
 Infestat piceas, ornosque laceffit & ulmos,
 Vertat in ardentem donec nemus omne fauillam,
 Sæuijt haud aliter vindictæ flamma, necisque
 Suspectos Proceres, & iisdem sanguine junctos
 Cæsariana phalanx funestas traxit ad aras;
 Implicuitque rotis, & stricto guttura ferro
 Messuit: exhaustâ donec tellure, supremum
 Alter in alterius captaret sanguine somnum.

Arcem Faruangæ (clarorum erat ista Baronum
 Regia) dum tragicum cupiunt vitare furorem,
 Haud pauci numero, fortunâ & origine clari
 Introiêre Viri. Septus fuit aggere murus,
 Firma loci facies, ut territa turba salutem
 In tam munito non desperaret asylo.

Sed nec in arce salus: hæc quippe ut diruta telis
 Concidit Austriacis, clarissima stirpis auitæ
 Nomina, lugubres dant coram Principe pænas.
 Sexaginta ipsos ab equestri sanguine claros.
 Vnâ eâdemque die feralis mucro trucidat.
 Purpureum Reginâ ipsâ calcante cruorem.

Aliburæ castrum simul hæc intrauit Enyo,
 Hac quoque lethiferas vibrauit in arce secures.
 Quadraginta illic senique fuere reperti,
 Nobilium de gente Viri, quos rumor & ortæ
 Terror Adrasteæ, munita intrare coëgit
 Pergama, & exstructis firmata palatia vallis.
 Verum ibi deuictis, Leopoldi Principis ipsos
 Vindicis ante oculos, animam conductâ licetur

Atro-

Atropos: ac generis neglecto flore, feroci
 Quam libet illustres proscindit acinace fauces. e.

Funditus euerfas, cumque omni flore necatas
 Nec memorare domos, nec mens est scribere stirpes.

Illa tot arcigeris exulta *Argonia* cliuis,
 Nobilium verus, non casto nomine quondam
 Appellata sinus; tam claris inclita ceris
 Atria, in abjectas, flagrante hoc impete, vidit
 Degenerasse casas: vidit penetralia magnis
 Culta prius Satrapis, fecisse cubilia brutis
 Hospitiumque feris. Vidit plus mille ducentas
 Expirasse animas; vel lethi horrore paternis
 Migrasse hospitij, cæcasque hinc inde latebras.

Et magè securos alibi quæsisse penates,
 Milite Teutonico perierunt integrâ passim
 Oppida, cumque suis heu quantæ stirpibus arces! f.

Passa fuit tantam non sola *Argonia* stragem:

Turgoia fines eadem *Libitina*, pari que
 Effera supplicio *Tigurinum* excurrit in agrum. g.

Pars igitur *Rheni*, pars ostia tendit ad *Istri*:
 Pars nemorum salebras, pars deniq; nescio qualem
 Migrat in *Vtopiam*: cupit unum anima omnis asylum.
 Id quoniam *Helueticis* nusquam prostabat in oris,
 Pleraque *Nobilium*, tam ingrato territa lesso,
 Territa funeribus, truculenti *Væjouis* iræ:
 Cedere, & unâ alias cœpit captare tabernas.

Discet posteritas, nimis esse potentia magnis
 Brachia Principibus: discet quàm enorme piâclum,
 Quàm grauis ac quantæ sit culpa obnoxia pænæ,
 In diadematos mucronem stringere Reges,
 Tu bona Nobilitas, ni mens tibi læua fuisset,
 Iam quoque floreres, Patriæque arx plurima stares,

Addere plura piget. Tibi nunc responsa licebit
Heluetiam exosis formare *Theonibus*, & sic
Hipponactæas aliorsum inflectere sanas.

Sæuierit, biliq; omnes laxarit habenas
Austria; si fines hodieque reuisat ad istos,
 Dicere sic poterit. Quidnî fecunda fuère,

Quæ tam multiplicem pepererunt, vulnera messem!

Bel-

Bellum Lerneæ nimirum indiximus hydræ.
Nobilitatem omnem dum ferro nuper & igni
Perdere, in Helueticis passim decreuimus aruis,
Nobilitate auctas jam fulgere cernimus Vrbes.

A. Guillim. l. 3. c. 18. Stettler l. 3. à f. 110. Simler. f. 269.
& seq. Grasser. f. 92. B. Guill. cit. Stettler l. 4. f. 181. Simler.
f. 161. & 279. C. Grasser. f. 12. Guill. l. 2. f. 291. qui f. 242.
scribit, Nullam nationem aut regionem plures Nobi-
les aut præstantiores Heluetiâ protulisse, imò quic-
quid veræ & antiquæ Nobilitatis in Sequanis & Ger-
maniâ est, Heluetios suppeditasse, & inde euenire.
D. E. F. Guillim. l. 2. c. 15. 308. & 309. G. Stettler l. 1. f. 36.

V.

ARGUMENTVM.

INter egregia Heluetiorum facinora; sempi-
ternâ quoq; memoriâ dignum est generosissimum
illud, sed & maximè cruentum prælium, Anno 1444.
ad Diui Iacobi, in Basileæ suburbano pugnatum. Cum
enim Gallie Delphinus (Ludovicus postmodum XI.)
tempore Consilij Basiliensis in Germaniam allectus,
cum ingenti Gallorum Britannorumq; militum exerci-
tu, Helueticos fines depopulabundus inuasisset: à mo-
dica nostratium manu non semel inuasus, ad Pratelans
ac Muttecium casus, & trans Birsam, heroicâ fortitu-
dine repulsus, palmam & militem propemodum om-
nem, ad LX. millia ab aliquibus censum, perdidisset;
nisi aliæ atq; aliæ semper copiae, Exercitui iam laban-
ti, iteratas suppetias tulissent. Heluetiorum erant cir-
citer 1500. vel 1600. gloriosa morte, in suo & ho-
stium sanguine, potiolem partem, defuncti. E quibus
pauculi residui, posteaquam è clade domum sunt reuer-
si, ac si minùs generosè dimicassent, vitâ ipsâ sunt peri-
clitati.

clitati. Stumpfius, Simler, cum reliquis in An-
num 1444.

P E T R V S A G R A V E N R I E D,
C O N R A D O A B E R E N F E L S, Basiliensi.

*De generosa, contra Gallia Delphinum,
dimicatione.*

Viximus? & fractis tam infani viribus hostis,
Pensatur tragico, mens generosa probro?
Perque cruentatas milleno vulnere frontes,
Obtinuere unam, nostra trophæa, crucem?
Hercule, quæ nostras inopina refertur ad aures,
Si meruit solidam, nuncia fama, fidem;
Viximus, ac tractæ per mille pericula vitæ,
Tela per ac sparsos imbre cruoris agros,
Per DELPHINI acies iterumque iterumque repulsas,
Promeruere unam, prælia nostra, necem.
Nam simul ac reduces, medijs de puluere lethi.
Ingredimur patrios, vix duo tresue, lares,
Laurigeram se quisque ratus meruisse coronam,
Audit quisque malam se meruisse crucem,
Liuida fama nimis, plebio exorta susurro,
Futilibus miscens friuola multa logis.
Continuò totam falsis rumoribus urbem.
Et strepero, primas occupat, ore, fores:
Pluraque de nostri blaterans prurigine belli.
Euomit in medio talia verba foro.
Usque adeo fas est profugos impune Thrasones,
Inter honorificos, nomina ferre, Viros?
Quis neget è Sociâ hæcem hanc fugisse palæstrâ,
Et bene pugnantem deseruisse gregem;
Quidnâ igitur dignâ plectatur transfuga pœnâ?
Expiet infamem fune, vel ense, fugam.
Nonnè fuit satius generoso occumbere letho,
Quàm trahere imbelles è statione pedes?
Occidat in patriâ, timidum quicumque cruorem
Noluit afflictâ fundere pro Patriâ.

Ista

Ista quidem vulgi fuerant commenta, mihi quæ
 Præfica jam summum dixit adesse diem.
 Quis furor, ô ciues? Quem prouida fata tuentur
 Incolumem, mortis ne reputate reum.
 Sectati Helueticas, Heroum more, phalanges,
 Nuda per, audaces, trufimus, arma, manus.
 Agmina DELPHINI, vastas æquantia siluas,
 Dardana in umbrosis quas tenet Ida jugis,
 Non semel à primo rubicundi Hyperionis ortu,
 Hesperias donec fessus iniret aquas.
 Impauidi tulimus, quanquam intrâsemus arenam
 Non nisi SEXCENTI, non nisi MILLE Viri.
 Magnanimi steterimus: Sed cum sine fine, refectum
 Saucia Gallorum tolleret, Hydra, caput:
 Maluit in medio virtus heroica campo
 Vnâ efflare animam, quàm tolerare fugam.
 Perstiti & ipse ferox, crebrosque hæc dextera Francos,
 Non exspectatam fecit inire scrobem.
 Transfuga quî fuerim, susceptâ à fronte loquantur
 Vulnera, queis nullum terga dedere locum.
 Optaui, ô quoties! Sociorum ut more liceret,
 Vltima pro patrijs fata subire focis:
 Herculeæ ne nempe forent obliuia pugnæ,
 Non omnes pugiles abstulit una dies.
 Horum ego de censu, scribendam sanguine cladem,
 Vix bene curatâ, per-tibi-texo manu-
Farnsbergam Heluetij, *Tigurumq;* illustre, premebant
 Vallatâ geminos obsidione locos.
 Iamq; ferè médium cursu transgressus Olympum,
 AEstiuo Icarius fulserat igne Cænis:
 Cùm subitus per castra volans, perq; agmina rumor,
 Nuntiat hostiles astra ferire tubas;
 Atque peregrino nigrescere milite cunctos,
 Quoscunque alluerent Rhenus & Illus, agros:
 Nec prius indicto, terrant omnem incessere, bello
 Agmina ab occiduis vix numeranda plagis.
 Nec mera rumore comitauerat umbra: videbat
 Innumero plenum. Rauracus, hoste solum.
 Viderat externas, per compita quæq; phalangès,
 Perque

Perque

Perque omnes, passim castra locare, vias.
 Audiit horrifico reboantes murmure pelles,
 Et strepere insuetis tympana rauca tonis.
 Ferrea Bacchicolas inuasit grando Tribocos,
 Alsatiamque fero pressit utramque metu.
 Aurea ab erectis fulgebant Lilia contis,
 Lilia magnorum præuia signa Ducum.
 Prætulerant compta pictos Delphinus Ephæbi:
 Flebatque alacres Scotus & Anglus equos.
 Gentis Aquitanæ fulsere asarota, suosque
 Santonus & Biturix instituere choros.
 Cum coniuratis, reputata est tota, Britannis
 Gallia, de patrio profuisse solo.
ARMENIACENSES vulgo audiuerunt; videntur
 Cognata Armenijs, monstra fuisse, feris,
 Gallicus obtinuit **DELPHINVS** in agmine primas,
 Magnum è regali stirpe domoque genus.
 Quina fuit Legio, plusquam tricena Virorum;
 Millia, Delphinum sunt comitata Ducem;
 Fama dabat tanto multas super Hospite causas,
 Nec tamen æqualis fama tenoris erat.
 An **BASILEAE** urbem furor hic armatus, & illic
 Quæsiit inceptum perdere **CONCILIVM**?
 An quæ Francigenæ fuerant annexa Coronæ,
 Sub Regni veterem cogere jura fidem?
 An suasu Procerum, Suiceram inuisere gentem?
 Liberaque excusso reddere colla iugo?
 Heluetiæ partos iterumque iterumque triumphos,
 Plurimaque inuictâ lata trophæa manu.
 Constat apud magnos, quos fert vicinia, Reges
 Inuidiæ multam suppeditasse facem.
 Instar fecundi ne cresceret ergo Sinapi,
 Multorum in votis, ut premeretur, erat:
 Subscripsit tragico tempestas ferrea voto,
 Heluetiæ sauas ingeminando minas.
 Ipsa tamen victrix, ceu palma virentis Idumes,
 Quò magis hinc pressa est, creuerat inde magis.
 Nos, ubi progressum tantis legionibus hostem,
 Comperimus, nostris sparsim inhiare plagis:

Mittimus in primâ, Sexcentos mille, cateruâ,
 E geminâ sumptos obsidione, viros.
 Altera Farnsbergam, Tigurum pars altera claudit,
 Concessa his solis Martis arena fuit.
 Quâ sua prata virens extendit Pratela, primas
 Conferimus Gallâ cum legione manus,
Dampmarti Comitem, cuneo petulante vagantem,
 Cædimus, & versis inde fugamus equis,
 Dum sequimur profugos, procedunt obuia nobis
 Armeniacorum, millia dena, Virûm,
 Effera verè acies, Equitum inde asperrima nimbis,
 Hinc peditum instructis perniciofa globis,
 Nunc alacres exercet equos, nunc impete facto
 Exonerat fartos glande strepente tubos.
 Nunc lituos instaurat ouans, nunc Classica plaudens
 Personat, ac duros excitat ære Viros.
 Turba quid in tantum faceret tam paucula cætum,
 Quam poterat solus pellere rure metus?
 Ibat, ut in visos Mauortius Hector Atridas,
 Mugijt ut rauco bellica concha sono.
 Terrificare ratæ, maiorem in prælia neruum
 Helueticis animis progenuère, tubæ.
 Aggredimur; certi que igneo præludere plumbo;
 Quisque ferire virum, quisque studemus equum.
 Nec fatuos luisse ignes, nec bruta fuisse
 Fulmina, lapsorum copia testis erat.
 Feriæ erant nullæ, Sed nostris obruta telis
 Perdiderant magnam, millia dena, manum,
 Perdiderantq; animum: Dauos namq; inter & Iros.
 Plectimus illustrem, dum quoque, sæpe Ducem;
 Dumque cruenta nimis feruescit pugna, reducunt
 Sanguineâ mancos è statione choros,
 Sesqui mille Viri, (nisi sesqui mille Leones
 Pelle sub Helueticâ belligerâsse putes)
 Sesqui mille Viri, bis millia quinque fatigant,
 Eneruant, perimunt, qua data telqua, fugant;
 Balistas capiunt, prædâ potiuntur opimâ,
 Deportant pulchro multa trophæa lucro;
 Per *Muttecij* agros, ad *Birse* littora trudent,

Del-

Delphinumque nouo more, natate docent.
 Interea nostram sitiens BASILEA salutem,
 Terrarum omnigenis Vrbs celebrata Viris,
 Anxia belligeros iteratò hortatur amicos,
 Incæptum ut cauti progrediantur iter.
 Delphini innumeras, sperat gens prodiga, turmas,
 Bis septingentis cædere posse Viris?
 Voluere Sisyphium, quidni temeraria saxum,
 Aut Ixioniam vult agitare rotam?
 Ante Corinthiaci molem perfoderit isthmi,
 Victricem à tanto quàm ferat hoste manum.
 Contenti egregio, Basileam intrate, trophæo,
 Dum licet in patrios, aut remeate, lares.
 Hostium inexhaustam vix æquant Gargara messem:
 Hostem qui ignorant, in sua damna meant.
 Sic Basilea monet. Sed plebs generosa nec ullam
 Admittens animo bellipotente metum,
 Aegriùs hæc suffert, primoque hæc dicta ferentem,
 Viuere non patitur concita turba, Virum. *a.*
 Alteri, ab incæptis itidem absterrere volenti,
 Persuasum ut Nobis se lociaret, erat.
 Perstitit, atque vnâ truculentum effusus in hostem,
 Patritio, affinem, sanguine, tinxit humum.
 Ille corona tuos inter, BASILEA, tribules,
 Ille inter fortes, gemma decusque, Duces,
 Nostro etiam meruit celebrari carmine, dignus,
 Qui vel Meonijs peruolet astra metris;
 Ille lacunoso sortitus ab alite nomen,
 Promeret esse tuas, Iupiter, inter Aues. *b.*
 Perdidit ergo operam prudens Basilea: vereri
 Innumerum hunc numerum turba pusilla nequit.
 Turba pusilla quidem, egregijs sed maxima cœptis,
 Ac nisi lapsuros nil veritura polos,
 Pergit & audaci capta urget prælia passu,
 Cunctari & tacito nescia stare loco.
 Ventum erat ad Brisam. Pontem occupat hostis; inimus
 Turmatim aduersas, transque vadamus aquas;
 Progredimurque alacres: nil territat hostica fufis
 Vel bombardæ sonis, vel catapulta pilis.

Cernitur, à Diuo Domus appellata IACOBO,

Heu quantis furijs nobilitata Domus!

Hic locus, hæc nostro finem dedit area bello,

Inde trahet nomen pugna cruenta suum:

Pugna æquanda tuis, Heros Tirynthie, pugnis,

Sæua in Mænalias dum capis arma feras.

Ille quidem famâ, memorique poëmate dignus,

Viuet in æternâ posteritate, Locus.

At mihi, si fulum cupiam memorare cruorem,

Pocula Pegaseæ jure petantur aquæ.

Horreo scripturus: Vix pugna merebitur æquam,

Si quoque Grynæus narret Apollo, fidem.

Scribo tamen. Spatijs dum stare ingentibus hostem,

Stratumque armato cernimus imbres solum,

Sic tandem unanimes. O Helueta ad ardua nati,

Pro Patria lubeat stare, ferire, mori.

Vincimur? immensus non stabit ab hoste triumphus:

Vincimus? immentum stabit ab hoste probrum.

Area, quæ à Diui protenditur æde Iacobi,

Si visum Superis, area Martis erit.

Illa decus laurumque feret: vel pollice verso,

Si visum Superis, area mortis erit.

Iamque octaua dies Septembreis ante Calendas

Orta erat, Eois Solque rubebat equis:

Cum grauis, ac niueo Dux Regius ipse caballo

Prominet, ac subito Martem iterare iubet.

Bellicrepæ mox ergo tubæ, repetitaque feruent

Classica, & infesto personat æthra sono:

Præludensque truci balista canora boatu,

Marti sacrandum clamat adesse diem.

Iamque faces ac tela volant; lambitque, voratque

Sæua Iacobinam, Mulcibris ira domum,

Ipsa quidem vasto fuerat circumdata muro

Area, & accessum fecit ubique grauem.

Hanc ergo omnigenis Delphini exercitus armis,

Hanc quater accensis sulphure & igne pilis,

Hanc alio atque alio pignantum incessere nimbo,

Barbaricâque omnem sternere peste viam.

A quatuor ventis stetimus circumdati, & nullam

Cer-

Certanti Heluetio nemo ferebat opem.
 Ferre studebat opem BASILEA, sed ipsa tueri
 A tam atroce suos debuit hoste lares,
 Implorato igitur celoque, DEOQUE, jubemur
 Mittere quisque suas in sua tela manus.
 Mittimus. Extemplò patet acri janua bello,
 Euocat Orco omnes Persephonea striges.
 Horrida tempestas. Strident lituique, virique;
 Admittit nullum seria scena jocum.
 Arma repente armis miscentur, spicula telis,
 Virque viro, dextræ dextera, pesque pedi.
 Stabat utrinque seges nudati acerrima ferri,
 Inque acie multam fecit utraque necem,
 Horruit imprimis, diroque sacrauit Auerno
 Persæpe Helueticas, barbara turba, Spathas.
 Rumpimus his certè grassantibus obuia, rumpunt
 Qualiter iratæ, ferrea clathra, Lex.
 Inde Leoninam cæperunt dicere pugnam,
 De tantâ attoniti strenuitate Viri.
 Undique enim cincti, cuneos penetrauimus omnes,
 Ut penetrant duras tela trifurca petras,
 Iam dextram impauidi, modò læuam inuasimus alam,
 Aræ securum non dabat ulla locum.
 Credere erat reduces in arenâ stare Gigantes,
 Intulerant ipsis qui fera bella Dijs.
 Quæ portentoso Titanas robore, quæque
 Geryonem memorat fabula, quæque Gygem,
 Quæque iniecturos nemorosæ Pelion Ossæ,
 Præfaga Helueticæ gentis imago fuit.
 Credere Delphinus poterat, nimis impare cultu
 Centimanos secum belligerare viros,
 Siue lacertosos Calabrâ de stirpe Milones,
 Siue Atlante satum, siue Glycone genus;
 Nam velut Antæos, quos dudum obiisse putabat,
 Viderat attactâ surgere rursus humo.
 Surgere vidit humo nervis tam audacibus, ac si
 Philyrides subitam cuique tulisset opem.
 Pars hîc sanguineas transfixo è corde sagittas
 (Hostica namque inter tela, Sagitta fuit)

Pars, inquam, horribiles retrahens è carne sagittas,
 Penè sibi læsam nescijt esse cutem:
 Pestemque abijciens, His, inquit, copia telis
 Plurima stridoris, pauca valoris inest. c.
 Vnus in hoc albo, (quatuor cum fortè Britannis
 Obuius, absque armis, absque sodale; foret)
 Contra quaternos in arena militat hostes.
 Postponens licitæ vitam animamque fugæ:
 Statque ingens animi, donec penetraret anhelam,
 E pharetrâ hostili ducta sagitta, cutem.
 Ergo ferè exanimem repetitis ictibus urgent,
 Lentâque innocuum morte necare student,
 Et choreas ducunt: Sed iniqua hæc gaudia luctus
 Occupat, & longos non finit esse choros.
 Cernens namque suum, collega fidelis, amicum
 Inter inæquales, ferre duella, manus,
 Illico inardescens, Hodie vel Cosmus amico,
 Quattuor his fungis vel Briareus, ero:
 Dixit; & Helueticam gyransque acuensque bipennem,
 In sua saltantes prouocat arma Scotos:
 Prouocat, ac binis confestim ad Tartara missis,
 Aggreditur reliquos, unicus ipse, duos.
 Confernati ambo, Zephyrinis ocyus alis,
 Ut vitam redimant, in sua castra volant.
 Seminecem victor validos dignanter in armos
 Subleuat, Heluetijs restituitque suis. d.
 Illi continuis stantes, hæc inter, in armis,
 Fortiter hinc perimunt, fortius inde ruunt.
 Et jam spumantes Phaëthontis, in axe, jugales
 Plus mediam cursu præteriêre viam;
 Cùm sua *Delphinus* perlustrans agmina, fartos
 Corporibus cæsis undique cernit agros:
 Iamque ferè numero dispersa cadauera, jamque
 Celtarum elisos, sine carere, Duces:
 Et tamen Heluetios totis discurrere campis,
 Perque impune omnes ire, redire, vias.
 Suscitât ergo suos, ac tot legionibus unam,
 Haud frustra veritus jam superesse fugam,
 Conuocat omnem aciem, repetit fera classica, mandat
Vndi-

Undique dispersos accelerare globos:
 Iraque ne jugulet simul omnes Helueta Celtas,
 Afflictis subitam tendere rebus opem,
 Aduolat ala recens, pugnam innouat. ingruit ingens,
 Accenditque aciem rursus utramque, furor.
 Cadimus & cadimus. Sed dum languore peresos,
 Marte fatigatos, non leuet ulla quies:
 Sæpe triumphato jam parcere cogimur hosti,
 Sæpe triumphantes jam cohibere manus.
 Tandem, ubi Luciferi primo luctamur ab ortu,
 Presserat occiduum Vesper & umbra diem.
 Umbra fuit multis: sed & ipso texit in hoste
 Bis ter millenos, funebris umbra, viros, e.
 A ter quingentis, mirum est, SEX MILLIA letho
 Sic potuisse dari, sic potuisse premi.
 Sustulit è medio non solos Parca ministros,
 Verùm etiam primæ nobilitatis Heros:
 Principem in hisce Virum, quem nuper viderat inter
 Stare Caledonios, terra Britanna, Duces.
 Te quoq; Magne Equitû, Francorû è gente MAGISTER.
 Quos decorat titulis clara MELITA suis.
 Ferreus interea Sociorum lumina somnus
 Vrserat, ac facies plurima mortis erat:
 Pleraque pars cecidit, sed inultus nemo: præibat
 Ad Phlegethonteum victima crebra lacum.
 Heluetij unius quot dextera continet unguis,
 Tot letho, aut plures tradidit una viros.
 Pænituit, sed serò tuos Delphine Tribunos,
 Effera in Helueticas arma tulisse plagas.
 Ipus hic in pandâ Stans LVDOVICVS arenâ,
 Prælia miratus prodigiosa nimis,
 Si lubet, extremos, inquit, penetrare Gelonos;
 Bactra per ac duros ite, redite, Scythas:
 AEquanda Helueticis & brachia & arma lacertis,
 Nec Scytha Martipotens, nec fera Bactra dabunt.
 Ingentes acies, ac multo sanguine sparsas
 Vidimus, arma inter nos quoque crebra, manus.
 Vidimus audaces ferro concurrere turmas,
 Sequana quâ patrij perfluit arua soli.

At trutinando istam, sunt puta crepundia, pugnam;
 Illa putes Pueros, hanc agitasse Viros.
 Fallimur, è vasto, si lumen Atlantis, Olympo,
 Fortius in toto conspicit Orbe genus.
 Millia plus tredecim, nobiscum Gallica virtus,
 Iusto in Francigenis, Marte, cecidit agris:
 Pugna tamen Nobis stragem dedit illa minorem,
 Quàm turba hæc, modicâ pene tegenda, volâ.
 Thermopylas certè partamque Leonide palmam,
 Et modico attritas milite, Xerxis opes,
 Si Sparta obijcias; ad Diui bella Iacobi
 Respice, & audito Iudice, Sparta file.
 Forsan & Ascrao quondam prodibit ab antro
 Heluetus, Aoniâ tam bene potus aquâ,
 Heroam ut gentem, magnisque æquanda Camillis
 Nomina, Pieriâ tollat ad astra tubâ.
 Sic ait, æterno jurans socianda deinceps
 Fædere, cum tantis, Lilia Franca, viris.
 Conticuere omnes: caput sua funera tellus,
 Dormierat somnum turba perempta suum.
 Nec tamen una omnes animam efflauere; superstes,
 Quam Clotho extimuit, turba pusilla fuit.
 Turbæ ego pars fueram, cui vulnera mille gerenti
 Vix sua seminecem membra tulere cutem.
 Turba repente Equitum *Delpbini* è Principis aulâ,
 Occisos pugiles ut quoque lustret, adest.
 Dux equitum *BVRCKARDVS* erat, de *Lance-Corone*
 Dictus, & ipse domo nobiliore satus.
 Latus hic atque alacer, detectâ in casside buccâ,
 Cæsa per, ærisono, corpora, vinctus equo,
 Certè hodierna, inquit, Nobis fortuna parauit
 Purpureas inter, balnea læta, rosas:
 Quænam ita jucundis possent spectacula thermis,
 Qualia Tempe istis æquiualete rosis?
 Lati, agedum, Socij. Nequijt sufferre cauillum
 Proximus, inq; suo pene cruore natans
 Heluetus; ac silicem prændens sibi fortè propinquum,
 Languida vix tandem brachia tollit humo;
 Moxque petens Equitem librati fragmine saxi,

Tu quoque de nostris balnea sterne rosis.
 Hanc age, tolle rosam. Dixit vibrauit, & ecce!
 Dum tonat hic saxo, decidit alter equo.
 Diffugiunt reliqui; sed Te BURCKARDE cruentat,
 Te Burckarde filix prodigiosa necat.
 Postera ubi croceis surgens Tithonia bigis
 Puniceo, optatum reddidit, ore, diem:
 Viuere me dubitans, video vixisse sodales,
 Et verè modicam jam superesse manum.
 E ter quingentis mecum, euasere bis octo: f.
 Dormit in aprico cætera turba solo.
 Dormit & in roseo jam purpurat uda cruore
 Lumina, pro patrijs exoculata focus.
 Nobiliorem alibi vix obtentura triumphum,
 Argæis oculis si vigilasset, erat.

A. Ita Stumpfius. B. Ioan. Scouogel à VVildenstein, Senator Basiliensis. C. D. Capitan: Hafner in Chron. Salodor.
 E. Idem cum Stumpf. & Grassero. Stettlerus meminit Comites
 IV. F. Grasserus & Chronica citata.

VI.
 ARGUMENTVM.

ANnum Christi 1476. Confoederatis reddidit
 turbulentissimum Dux Burgundiæ Carolus,
 ut Regionum ac rerum omnium abundantiam locuple-
 tissimus, sic belli gloriam nulli Principum secundus. Is
 importuno bello dum Heluetios laceffit, & uniuersas pa-
 cis petite conditiones respuit, incredibili opum, mili-
 tum, & ipsius vitæ iacturâ, orbem docuit fortissima
 quæque ab inferioribus etiam posse confundi; dum à de-
 spectis Heluetijs ille triumphatus est, qui Gallia Regem,
 qui Cæserem, qui potentissimos Europæ Principes ab ar-
 bitrio suo habuerat suspensos. Prælia cum ipso gesta
 Heros ille proponit, qui iisdem cum Præturâ inter-
 fuit: quæ omnia accuratè pertractat Philippus de

Comines, & uniuersi rerum Helueticarum
scriptores.

IOANNES AB HALLVEIL Eques.
NICOLAO A DIESBACH Equiti.

*De Prælijs Burgundicis Elicurti, Gransonij,
Morati, Nanceij.*

Ecquid, Amice, rogas? Attritam CAROLI Erinny,
Edomitas tanti hostis opes laurumq;, lucrumq;,
Et Burgundiacas breuiori schemate plagas,
Dum memorare jubes; Titanium in ungue Gigantem,
Aut desperatæ flagrantia Pergama Troiæ,
In nucis exiguo, mandas celare, quasillo.
Dicam equidem, quæcunque manu pugnante patraui,
Quæque oculis funesta meis, quæque auribus hausi
Prælia: venturos ut in ardua facta Nepotes
Extimulem, neruolque animis gliscentibus addam.
Vranie tu Diua mihi, cui lucida cœli
Sidera, & æthereos cura est lustrare Penates,
Fare age, queis tandem genitusuè alitusuè sub astris
CAROLVS, aut tantos quo fidere cæperit ausus:
Vt decor ille Ducum nulli virtute secundus,
Quem patulis Fortuna ulnis, quem Gratia triplex
Hactenus, atque hilari blandita Fauentia vultu
Fouerat; Helueticis vulsus radicitus armis,
Tristia deluso dederit spectacula mundo!
Hunc velut effuso largissima Copia cornu,
Hunc unum Lydiæ stipârunt pondera gazæ;
Cui Ligeris, cui diues Arar, cui pinguis Mosæ
Littora, cui scaldis, Rhenique, ampliusque Mosellæ
Tractus, inexhausto fiscum farsere tributo.
Certè hunc Sequanij, Burgundionesque bimembres
(Nectaris affines ubi pampinat Heduus vuas)
Terraque Retheliæ, pinguique Niuernia glebâ,
Legitimum dixere Ducem: nec Celtica tantum
Rura, sed unâ alias (quâ se dilatat amæno
Belgica clara situ) rexit Burgundia gentes.

Expli-

Explicat acclives quæ Lucenburgia saltus,
 Hannoniæq; solum Cererisq; Artesia nutritrix,
 Et celebres Batavi, cultisq; annexa Brabantis
 Flandria, cumq; suo Limburgi terra Namurco;
 Zelandiq; agiles, & quos diuturna celebrant
 Prælia, Eburones; ac denique, quicquid ab alti
 Districtu Vogesi telluris, ad usque Britannum
 Visitur Oceanum, tot fortia Castra, tot Vrbes,
 Totq; Dynastiæ Comitumq; Ducumq; potentes
 Morem, opulente, tuo gesserunt, Carole, sceptro.
 Illum Europa potens, illum exoriensq; cadensq;
 Pertimuit Titan: Olli Regesq; Ducesq;
 Aut socias junxere manus, aut agmine victas
 Subjecere acies. Placito quemcunque regebat
 Magnatem arbitrio, longè celeberrimus, omnes
 Carolus ante Duces; AVDACIS magna PHILIPPI
 Progenies, Proneposq; suo, nec mente nec ausu,
 Degener à Proavo, reuera CAROLVS AVDAX. a.

ELICVRTVM.

Prima DVCI clades ELICVRTVM. Id milite nostro,
 Hortante Helueticam Friderico Cæsare pubem,
 Acriter obsessum, Comitum de Monte-Rotundo,
 Burgundi AEacidem, violenta allexit in arma.
 Ipse ferox, cædisq; audis, spiransq; minarum,
 Certam Elicurto operam, properansq; animosius omnem
 Spondet opem; tacitoq; studens adrepere gressu.
 Belligerum ter dena Virum cui millia, nostras
 Non exspectato præsumpserat impete turmas
 Plestere, & Heluetios inopino extinguere telo.
 Atqui improvisum Castris mirantibus hostem.
 Arma citò impavidus, ruit omnis in arma repente
 Heluetus, & factò velocius ordine, tanto.
 Sequanicas feruore acies, tantisq; Rotundum
 Aggreditur Comitem neruis, ut quisque cruentæ
 Grandinis impatiens, ac tempestatis ahenæ
 Sæuitiam exhorrens, inhonesto cæperit ausu,
 Deserto, attonitos, ELICVRTO, verrere campos.
 Mille è Burgundis, octingentosq; vorago

Sorbuit ista Viros: reliqui trepidantibus alis
 In mage tuta suos duxerunt tesqua tribules.
 Nostra quidem, id spatij, crebras etiam agmina plagas,
 Et mutilos retulere artus, ac membra cruentis
 Saucia vulneribus: Sed quod mirabile cunctis
 Creditu, & æternâ facinus memorabile famâ;
 Tot gladios, tot tela inter, tantiq̃ue cruoris,
 Profluuium; furor ille audus, feruorq̃ue, nec ullum
 Sustulit Heluetium; Lachesiñq̃ue arcentibus astris,
 Perdidit ætheream NEMO ex nostratibus auram. b.

GRANSONIVM.

CAROLVS, obsessi digressus ab urbe NouesI,
 Percitus hac famâ, calcato immitior hydro
 Perfurit, ac Martem Helueticas inuitat in oras.
 Desertis idcirco Vbijs, domitisq̃ue propinquæ
 Partibus Austrasiæ, liquido vicina Lemanno,
 Mox & Auentini bacchatur in oppida Pagi.
 Tæduit è proprijs solùm conscribere terris
 Dignam animo tam grandi aciem. Lombardia crebros
 Insuper Intubres, Princepsq̃ue Sabauda frequentes
 Addidit Allobroges. Placuere emissa Tarento
 Agmina, & Hesperijs miles selectus in agris.
 Scilicet ut quondam Salomonis gloria, magnos
 Traxit ab Eoo Phaëthontis cardine, Reges,
 Sidoniosq̃ue, Arabesq̃ue nigros, mollesq̃ue Sabæos:
 Magnificas ut Regis opes, Salomoneq̃ue dignam,
 Quilibet admissio spectaret lumine, pompam.
 Sic Europa ferè, quâ fax Hyperionis undas
 Vergit ad Hesperias, Burgundum inflexit in unum
 Consilij mentisq̃ue aciem: Quem Gallia diues,
 Quem Siculi Reges, omnisq̃ue Oenotria tellus,
 Angliaq̃ue, Ausonioq̃ue potens Germania sceptro,
 Muneribus coluere suis. Clarissimus ergo
 Carolus, vt famam luxu superaret opimo,
 Castra per ac nimio Tentoria turgida luxu,
 Omnigenas instruxit opes: hinc multa Smaragdus,
 Creber Onyx, lucensq̃ue Adamas, summisq̃; Monarchis
 AEmula Majestas, stupefactum terruit Orbem,
 Vidit,

Vidit,

Vidit, & attonito perlustrans omnia visu,
 Tot Procerum, tot clara Ducum, tam splendida Regum,
 Mirificè excultis, præfens Legatio, castris,
 In Burgundo ipsum mirata est Principe Cræsum.

Subtractura igitur jam exortæ incendia flammæ
 Heluetia, irati satagit placare furorem
 Caroli, & electis, nimis acceptabile pactum
 Offert, Legatis. Patitur despecta repulsam
 Patria, ceritus solito terit omnia fastu
 Carolus, oblatam renuit Burgundia pacem.
 Hanc iterata tamen quærit Legatio, & omnem
 Intendens operam, Nostro, inquit, Carole, juri
 Cedimus, obtentasque ultro tibi reddimus urbes,
 Fædera quin etiam quæcunque externa jacebunt
 Irrita: Te solum scribentque colentque deinceps
 Heluetij Socium. Quod si conterminus hostis,
 Et conjurati, metuenda potentia Franci
 Immineant, belloque premant: Te nostra sequentur.
 Illico, & unâ omnem tecum ibunt agmina in hostem.
 Si prædâ alliceris, modicas certè Helueta tellus
 Suppeditabit opes. Phaleræ, queis cernimus acres
 Fulgere quadrupedes; Ocræque & ephippia ab altis
 Pendula visa tholis, & quod frenosque luposque
 Exornat pretium, fuluoque corusca metallo,
 Infinita tuis quæ sunt Calcaria castris,
 Heluetiorum omnes superant hoc tempore gazas. c.

Respuit ira precem. Burgundâ ferocia nullo
 Flectitur officio. Vulgantur turbida totam
 Bella per Heluetiam. Primâ infestatur arena
 GRANSONIVM, electo quod nuper milite, sumptis
 E patriâ tellure viris (disperfa ferebat
 Fama, Octingentos illuc migrâsse colonos)
 Inclita cum locio prouidit Berna Friburgo.
 Gransonium petit ergo audax, petit agmine vasto
 Carolus, ac plenis Tentoria plurima campis
 Explicat, Argiuas æquantia mole Mycenæ.
 Urbem ipse omnigenis, crepitanti murmure, telis
 Sollicitat; muroque sero, vallosque tumultu
 Impetit irarumque omnes effundit habenas

Bellica

Bellica sexcentis Tormenta aduecta quadrigis
 Puluere grassantur pyrio, grandi que boatu
 Terribiles objecta vomunt in mœnia glandes,
 Tanto ardore Ducis, tanquam si denuo atrocem
 Clara, per Hannibalem, foret expugnanda Saguntus.

BERNA quid hæc inter? Quid bello illustre FRI-
 Helueticas in feru Vrbes, in prælia Fratres (BVRGVM?
 Excitat, ac properam Socijs, Vrbs utraque pressis
 Poscit opem. Mora nulla subest, animosa petuntur
 Arma, sub Helueticis excurrunt strenua signis
 Agmina, & impauido, per compita quæque, viarum,
 Conueniunt unâ, Neocomi ad mœnia, gressu.

Verum ibi Consilium multas dum crescit in horas.
 Perpetim in obsessos Burgundica sæuit Enyo.
 Iamque studens technis, quos nescijt hæctenus armis,
 Allicere; Instantem quin perdita turba ruinam,
 Clamat, & horrendam, quæ Vox manet unica, mortem
 Dum licet, arcetis? Commotæ Principis iræ.

Si lubet æthereâ vesci prolixis aurâ,
 Cedite: Sequanicis non responsura lacertis
 Mœnia, tamque fero jam sæpius ariete quassum,
 Blumbiuomoq; iterum igne & aheni iterum imbre do-
 Dedite *Gransonium*. Vitam saluare labantem (mandum
 Non aliter vobis, quam liberâ & arcis & urbis
 Deditione, licet. Salui, si ceditis, estis;
 Contrâ, vixistis. Iurato à Principe verbo
 Fidite, & à Stygiâ Vosmet seruate fodinâ.
 Subsidiij nec vero ullam plebs victa Chimæram
 Fingite: Berna ruet; ruit obsidione Friburgum:
 Fœderis Helueticæ tota est symphonia discors.
 Cedite, & assuetas sibi quisque reuiscite mulctras,

Quis petat ex ipsis grauiora oracula Delphis?
 Desolatum igitur, nec verò iuuaminis ullâ
 Erectum famâ, tamen haud superabile tanto
 Fulmine Præsidium, nitrata grandine ahenis
 Profiliante Tubis, noctuque diuque petitam,
 Egregiâ sed enim semper virtute renisam,
 Tradidit arbitrio Burgundi Principis arcem.
 Hic, agitate nouâ, Dux iracunde, Medusâ,

Verbi-

Verbiq̄ue ô nimium nimiumq̄ue oblite Ducalis,
 Ausus es, ô quanto, cognatæ encomia famæ
 Obscure probro? Dum sacra per omnia sponsam
 Mox violare fidem; dum Græcâ fallere technâ
 Heluetios, verboq̄ue graui, grauioreq̄ue fretos
 Principe; dum infantes celis suspendere ab Ornīs,
 Et putrido exanimare lacu, sicq̄ue omnibus unâ
 Non timuisti amens miseris elidere fauces,
 Totq̄ue inferre neces, saluas quibus omnibus unâ
 Promisisti animas. Adeo tibi *Carole* Cretes,
 Ac tam magnifica fraus Punica regnat in aulâ?
 Præteritas, Hercle, ista tibi Rhamnusia laudes
 Funditus, atque omnem ferit atro anathemate famam.

Vindex quippe Deus *Neoburgi* hucusque moratos,
 Conciliumq̄ue arctis belli de rebus agentes,
 Erigit Heluetios. *Salodorum, Suitia, Berna,*
 (Magnanimas neruosa inter pollentia turmas)
 Consilij jam accensa nouis perq̄; aëra passis.
 Excita vexillis, truculentum excurrit in hostem.
 Auxilium latura suis. Sed fama patratæ
 Nuncia perfidiæ, ferielq̄ue miserrima lethi,
 Ut liquidò vulgata fuit; fremebunda furori
 Calcar, & ardentes dedit indignatio neruos.
 Primus in hostiles exercitus iste cateruas
 Irruit, atque audax cum obiectâ Principis alâ,
 Mole quidem fastuq̄ue minor, sed pectore maior,
 Ventilat, usque adeo, locias quoad ipse phalanges
 Cursum è contiguo vidit descendere cliuo.

Sudum erat, ac lampas radijs Phæbea serenis,
 Militum ab aprico properantùm colle, micantes
 Lustrabat galeas; ac tot thoracas ahenos,
 Totq̄ue cataphractùm ferrata per arma virorum.
 Flammigeram partita facem, nictantis ad instar
 Fulguris, Helueticas fecit rutilare cohortes.
 Ipsæ iter accelerant, & rauco murmure pergunt
 Belligeras inflare tubas; cælumq̄ue solumq̄ue
 LVCCERIA horrisono perstringit, & VRIA, cornu,
 Lætitiâq̄ue suos plaudente feruntur in hostes.
 Territus his lituis nimiamq̄ue micantibus armis

Caro.

Carolus, è nostris captiuum fortè tenebat
 Nobilem: & Isti, inquit, tam immani mole Typhæi,
 Infulsâque nimis Tritones voce boantes,
 Quî genus? unde domo? quid tanti fulguris agmen?
 Tamque peregrino quid Cornua stridula cantu?
 Ille; Aduentitiæ, Dux ô Mauortie, turmæ
 Helueticâ geniti quoque sunt è gente Camilli,
 Formati ex unâ, cum plebe priore, farinâ:
 Prodiga gens animæ, motoque asperrima bello
 Iuris amans, rectique tenax: simplexque, cuique
 De meliore luto finxit præcordia Titan:
 Iamque, ut tutè vides, Socios ultricibus armis
 Ereptura suos. Toto hîc expalluit ore
 Carolus, & dirum metuens sub pectore testem
 Commissi sceleris, secum unâ perspicit omnem
 Consternari aciem, Circum ergo pauentia cursans
 Agmina, magnicrepis virtutem accendere dictis,
 Atq; animos reuocare studet: præcepsq; per omnes
 Prouehitur peditumq; globos, equitumq; maniplos
 Vociferans, ferrumque vibrans, turmasque fatigans.
 Arma Viri, arma Viri ingeminant. Iam fulmina, &
 Balistis torquere pilas: jam cuspide ferri (igneas
 Cominus in nostras, jubet ebullire phalanges.
 Sed furit in cassum: titubat Burgundia, curuis
 AEmula Mæandris, nimio jam ardore furentem
 Nescia ferre hostem: fuga tutum suadet asylum
 Vnica: sed stricto DVVIS iracundia ferro,
 Vrget opus, tardatque fugam; lorisque, flagrisque,
 Verbereque inuersæ, trepidantes excitat, hastæ.
 Nil agit infelix, sed inanem percutit Austrum:
 Erumpunt pedites; stantemque ac multa manentem
 Deserit ipse Ducem versis, Equitatus, habenis.
 Ergo operam perdens, animam ne perderet, Audax
 Cedit, & unâ omnem, quâ se Burgundia Crasso
 Prætulit ac Cyro, finit euanescere gazam.
 Fauستا erat Heluetijs, nec multum hæc Scena cruorem
 Hauserat. E nostris acie durante momordit
 Ter denos Libitina Viros. Tibi, Carole, septem
 Loricati Equites; quadringenti que pedestres,

Effu-

Effudère animas. Captæ hîc cimelia prædæ
 Credam ego thesauris veterum præstare Quiritum,
 Quos tulit ad victas, prognatus Amilcare, Cannas;
Gransonis quascunq; Midas Burgundus in aruis
 Ostentabat opes; quicquid per Castra nitoris,
 Perque triumphali Tentoria structa paratu,
 Quidquid erat pretij: Seu pictas murice rallas,
 Seu cocco chlamydes, seu quis Milesia Serum
 Vellere, & Attalicæ fulgentia stamina lanæ
 Nominet, Helueticis spolio cessere colonis.
 Atqui ea quis memoret? Tyrij conopea texti
 Plurima, & è fuluo cælata aulæa metallo,
 Telasque innumeras, Indo quas dente politas
 Illustrat roseo conchylis purpura succo,
 Et vidi, & stupui. Tempestat ebria baccis,
 Ebria cæruleo missis à Gange Pyropis,
 Perpetuo nullam perpeffis lumine noctem,
 Inter collectæ crepuit myrothecia prædæ.
 Quicquid enim gemmæ generat Natura profundo
 Thetyos in gremio, quicquid prædiuitis Hermi,
 Quicquid arena Tagi precioso germine voluit,
 Vnâ in Gransonis reputabam effulgere campis.
 Maxima ne tangam Procerum dispendia; solus,
 Ut perhibet, Princeps, auri plus mille Talentum d.
 Fecit jacturam. Cataphractæ, tela, sarissæ,
 Balistæque truces, fulmenque imitata trifulcum
 Tormenta, & pyrij, mutuenda tonitrua, sclopi,
 Carrique & currus, victusque habitusque, penusque,
 Excedunt numerum. Patinarum argenteus imber,
 Merx velut expositi caput vilescere stanni,
 Victori Heluetio. Congestos æris & auri
 Dispertiuerunt æqualia pilea nummos.
 Inclitus ille A D A M A S, arcana fulgure flammæ
 Intet Hydaspeas tralucens undique gemmas,
 Visus & in medio fuerat splendescere cæno.
 Hic pretio regionem æquans, interque supremas,
 Census delicias rarum velut orbis Eoi
 Prodigium, famâ Arfacidas penetrabat & Indos;
 Gaza suprema Ducis. Tam nobilis ergo lapillus

Heluetico cùm fortè foret conspectus ab Irò,
 Tollitur, ac cautim floreno venditur unò.
 Emptor erat Mystes; hic cum Garamantide gemmâ,
 Cui vix Helueticæ sint respondendo crumenæ.
 Donâsset Patriam; gemino insignitus abiuit
 Aureolo, egregij gauisus fœnore lucri.
 Vidi ego fulmineum generosi Principis ensem
 Plus æquo celebrem, cui multo prodiga sumptu
 Iaspis, Erythreis distincta hinc inde Smaragdîs,
 Stellatum ambierat capulum; cui Mulciber æquam
 Cudere rhomphæam Siculo si poscat in antro,
 Postulet artificem, stipante Pyracmone, Brontem.
 Scrinia prætereo, scitè complexa verendas
 Diuùm Reliquias Polycleti ac Mentoris ipsas
 Arte imitata manus: ubi larga utriusque metalli
 Pondera, & è puro Calicem deprendimus auro.

Hic mihi castalio venit extollenda cothurno
 LVCERIA, Helueticæ lux non obscura coronæ;
 Belligerum quæ aggressa DVCEM, cùm more Qui-
 Cedere nolentùm, calidis feruesceret armis, (ritum
Chastilionæum vexilla suprema gerentem
 Sternit, & eximio potitur cum laude trophæo. e.
 Grandis erat pretij Labarum; Crux aurea spiris
 Transuersim distincta suis, hyacinthino & albo
 Puniceum doctâ permiscuit arte, colorem.
 Dignum hac Luceriâ pignus, cui grande *sigillum*,
 Aurea tota Domûs Burgundæ Insignia, opimo
 Accessère lucro Diuisis ordine prædis.
 Cernimus ecce Viros plûs, nostrâ è gente, trecentos,
 Faucibus elisis, aliaque aliaque gradatim
 E trabe suffixos. Erat hîc cum patre perempto
 Filius; hîc charo sociatus amicus amico:
 Hinc gener, inde locer. Sed quod miserabile visu,
 Bini sæpe Viri, Frater cum fratre, neposque
 Cum patruo, mandante Ducis Rhamnusiâ, ab uno
 Penduli erant laqueo: Quidni spectacula tanto
 Digna Viro! Hos omnes meliori marmore dignos,
 Inuictos patriæ pugiles, ipsius in urbis
 AEdæ sacrâ, meriti decoramus honore sepulchri,
 Infe-

Inferijs ipsis solenni more peractis,
 Et sic Granfonico finem dedit alea bello,
 Vere nouo, tepidum regeret cum Martius orbem.

M O R A T V M.

Rerum importuno turbatus pectora fato
 CAROLVS, Hyrcanâ fremuit præ Tigride, raptis
 Si qua furit catulis. Laufannæ perculit ægrum
 Febris anhela animum, quam nullus in orbe Machaon,
 Nullus in Europâ Chiron, sed sola leuaret
 Adrastæa ultrix. Sæuum ciet ergo Graduum,
 Voce vocat Superos, Acheronta laceffit & astra,
 Ac lapidem quemcunque mouet, melioribus armis,
 Vt malè suscepto reddatur talio bello.
 Inde celer profugas, hinc inde recolligit alas:
 Multiplicatque acies, grauiore exercitu agrestes
 Vt domet Heluetios. Legatio crebra per omnem
 Spargitur Italiam: percurrunt tympana Belgas,
 Tympana Burgundos: nimiam sarcire ruinam
 Præcipitur cunctis, & Corus & Eurus, ab oris.
 Nullâ mora, ingentem Prouincia quæque profundit
 Militem, adornandis incumbunt Hedua sclopiis
 Oppida: fulmineas, tormenta curulia, moles,
 Turrifragosque Tubos, mittit Burgundia centum
 Ac quinquaginta: caruerunt sine quadrigæ
 Principis, & facti nitrato puluere carri.
 Atque his balistis, nimiumque feroce virorum
 Grandine & armorum (quâ vix grauiore putares
 Dorica Achæ menium properâsse in prælia Xerxem)
 Impetit incautum flammâ grauiore M O R A T V M:
 Inuitatque animos pretijs, ac grandia palmæ
 Præmia designans, Vrbesque, arcesque, domosque
 Spondet & immensum pugnæ proponit honorem.
 Iamque adeo fors missa fuit, quid Satrapa quiuis
 Tolleret: Vrbs Titio, castra altera & altera Caio
 Obtigerant: ac mente vagas dum quisque Chimæras
 Fabricat, ante ipsam vulgata est symbola cænam.
 Hæc ubi finitimas vulgavit fama per urbes,
 Hortante Arctopoli, reuocantur ad arma recentes,

Helueticâ de gente, acies: Taratantara clangunt
 Patria: bellicrepas Mauortia tympana cantus
 Ingeminant; noua quisque suas in bella secures,
 Cumque togis ferrêis, longisque bipennibus, aptant
 Gransonicâ madidas etiamnum à clade macheras.
 Subsidia externi non dedignantur amici:
 Argentina suas Basilea que prompta cohortes,
 Rara que quæ lambit conterminus Oppida Rhenus,
 Explicitis, properata iubent per compita, signis
 Helueticas intrare plagas. Quin Austrius heros
 Ipse SIGISMUNDVS, Supremo è sanguine Princeps,
 Mittit ab agnatâ claros ditione maniplos.
 Adstitit hos inter quoque Dux REINARDVS, ademptæ
 Regulus Austrasiæ, turmâ stipatus equestri.
 Magnus ubique ardor, stat cunctis unus & idem
 Belligerandi animus; Vox una scopusque MORATVM.

Hic ego, qui primas, Patriâ mandante, phalanges
 Rexeram; ut hostiles totis se extendere campis,
 Non secus ac spissas Libyæ turgentis aristas,
 Alpexi cuneos: O multo exercita bello
 Pectora, macti animis, inquam: patet altera vobis
 Alea, Gransonicis quæ responsura trophæis,
 Munificas promittit opes, laurumque, decusque,
 Palmasque, ac celebrem famæ immortalis honorem,
 Sequanus en redijt, bona nobis cetera, & amplæ
 Reliquias gazæ, vitamque animamque daturus.
 Ampla Ducis seges est, sed nostras, credite, falces
 Excidiij jam gnara timet. Vos Principis iras,
 Vos tremulos ne horrete viros, quos Helueta nuper,
 Vix bene tentatâ, repulerunt agmina, pugnâ,
 Annua lux agitur, quâ tot vertentibus annis
 (Octo & tricenis centesima jungitur æstas)
 Præda, triumphus, honos, Victoria, laurea, nostris
 Parta fuit Proavis; cum ingentes hostium acervos
 Exiguo ad *Laupe* plexissent mænia, cæru.
 State, agite intrepidique omnes intendite neruos.
 Causa placens Superis, ac virtus pristina, Nobis
 Astripotente parem spondent à Numine laurum.

CAROLVS interea repetitis glandibus urbem

Aric-

Arietat, atque schedis jaculo trans mœnia missis
 Deditioem urget: reuenti extrema minatur
 Supplicia: inuicto sed *Bubenbergius* heros
 Præsidio, quassis iterumque iterumque iterumque
 Frustra insultantem, pulsat de mœnibus, hostem,
 Strage ingente Virum. Quintiles ante Calendas
 Orta dies decima est. Hic pugna indicta cruento
 Sæuijt excidio. Primi præludia belli
 Pugnaces habuere canes. Nostratia fortè
 Cum Burgundiaci subiissent, castra, Melampi,
 Importuna phalanx; in mutua prælia nostros,
 Inque feras rixas confestim acuere molossos,
 Namque indignati peregrinos ferre Lyciscas,
 Dente salutatos, morluque audace repulsos,
 Transmisere suis, comitatu ululante, magistris.
 Tempus erat pugnae: pars utraque feruet in hostem,
 Urget utrinque suos: Sed cum nimbosus Orion
 Aethera turbaret, vultuque nigerrimus Auster
 Non interruptum caelo dimitteret imbrem,
 Eia Viri, exclamo: vocat hora, ruamus in hostem,
 Rumpite quisque moram: Moriendum, aut pectore forti
 Nunc est certandum: fausto Mars ipse fauebit
 Sidere, si primæ caleat congressio pugnae.
 Sed prius intento caelumque DEVMque precatu
 Quærite, & unâ illum, Majorum more, Tonantem
 Flectite, qui palmas, qui mittit ab axe triumphos.
 Ille dedit vires Patribus: præsentibus idem
 Suggestet Heluetijs, & eorum fœdere nexis,
 Tam validas in bella manus, ut Marte secundo
 Magnicrepum sedare hostem, nimiumque molestas,
 Propulsare suo possint à limine, gentes.

Dum simul oramus, DEVS, ecce, pluentibus Austris
 Imperat, eque udâ proscribens Pleiadas æthrâ,
 Præcipit æstiuis ardere Hyperiona flammis.
 Rursus ego Phœbumque vocans, & ad æthera strictum
 Projiciens gladium; O lætis bona nuntia signis,
 Quid nisi laurifero portenditis omine bellum!
 Indole Ceruinâ superati abiere molossi:
 Sol jubare orantes, radiisque illustrat? Eamus,

Quaę; DEVS, quaę; ipsa vocant nos Astra, sequamur.
 Pergimus ergo hilares. Sed jam majore renisu
 Stant Burgundiones: manet altā mente repostum
 Gransonij damnum, veteresque resuscitat iras.
 Classica rauca sonant, vastos balista molares
 Euomit, & crebro repetita tonitrua plumbo
 (Dum sine lege volant) aliosque aliosque cruentant,
 Interimuntque alios: juratque accerrimus hostis;
 Se, prius occiduum quam visitet Hesperus amnem,
 Extincturum omnes, quicumque inimica sequuntur
 Agmina, Suiceros. Iuranti obnitimur hosti,
 Conferimusque acies, jaculisque instamus & armis;
 Donec in Helueticas tormenta curulia passim
 Deuenere manus. Hic tandem dextera dextræ
 Conferitur; ferit hasta ensem, gladiusque sarissam;
 Concurrent alacres, oriturque asperrima cædes;
 Usque adeo, ut nullam nisi discedendo salutem
 Sequanus esse ratus, verso valedicere dorso
 Cæperit, & spretā fugere incessanter arenā.

Regia in aprico struxit tentoria cliuo
Carolus, unde omnem penetrabat lumine scenam:
 Hanc ergo tragicum dum vergere prorsus in actum,
 Dumque suas vel obire simul, vel abire, cohortes
 Vidit, & ingentem fluitare per arua cruorem:
 Anxius, ac durā perplexus sorte, secundam
 Per salebras, per saxa fugam meditatur, & omnes
 Quadrupedante celer præteruolat alite campos.
 Perseus ipse suas pro tanto principe pennas
 Tradere visus erat; nulla hic præueterere lynces
 Laureæ, cursu ipsos sonipes præuetererat Euros.
 Sed neque vita fugæ est: aciem sic quippe volantem
 Insequimur celeres, ac fusi sanguinis omnes
 Spargimus imbre vias. Pars ergo superstes in ipsis
 Quærit asylon aquis, nimio terrore propinquum
 Insiliendo lacum. Pars tentat in aëre diram,
 Euitare necem, fagosque frequenter & ornos
 Scandit, & hirsuto proceras vertice pinus.
 Pars tremebunda cauos, lethi formidine, furnos
 Introit; & sursum vaga voluitur atque deorsum;

Usque

Vsq̄ue adeo instantis torquet meditatio mortis.
 Sed frustra, O miseri, muscoso è pumice lurdas,
 Sollicitatis aquas. Furnusq̄ue, Ornusq̄ue, lacusq̄ue,
 Tellusq̄ue, armatam nequeunt auertere Parcā.
 Victrix namque manus, flammatis horrida telis
 Omnia perscrutans, & non nisi Marte secundo
 Prælia continuans, jam territum ab arbore Flandrum,
 Deijcit, ignitā jam figit glande Cheruscum,
 Iam ferit Allobrogem, jam clausum in fornice furni.
 Suffocat Batavum; totidemq̄; cadentia spectat
 Corpora, concussā quot pastor ab ilice glandes
 Præcipitante Noto. Sed dum per stagna profundī
 Martia turba Laci, crebras fluitare cateruas
 Prospicit, in vasto ceu nantes æquore mergos:
 Insidiant Tubo, dum nulli parcere nouit,
 Quemlibet interimit: ferus inde ad sidera clamor,
 Nequicquam obsessi, per stagna, per arua, Morati,
 Tollitur; atque omnes lurorq̄ue cruorq̄ue plateas,
 Burgundi exuuijs, ac trunco milite plenas,
 Occupat: horrendus per sparsa cadauera luctus,
 Næriaq̄;, & querulus contrita per agmina Lessus,
 Per loca quæq̄; stupor, mærorq̄ue, angorq̄ue, dolorq̄;
 Infremit: accensæ stant cuncta simillima Troiæ.

Vnus ibi (æternâ res est dignissima famâ)
 Ferreus ac toto cataphractus corpore miles,
 Clarus & ipse domo, Burgundus gente, stupendas
 Attonitâ dum mente neces miratur; anhelum
 Versat equum, laxatq̄ue lupos, fugitatq̄ue, lacumq̄;
 Infilit; & vastas satagens tranare procellas.
 Summe Parens, inquit, Si Te tutore tuisq̄ue
 Sospes ab auxilijs Elementa per omnia sparsas
 Effugere infidias. patulâ si fauce minantem
 Euitare queam, vitæq̄ue animæq̄ue, charybdin;
 Nulla Echeneis erit; Thebæi Martyris V R S I,
 Militis egregij, Salodoriâ in Vrbe, sacratam
 (Sic juro, ac voueo) supplex prouoluar ad aram:
 Et meritos, cum laude, hymnos, & Numine dignas
 Persoluam grates. Erit hæc cataphracta patrati
 Tessera prodigij. Tu me, Pater optime, nantem,

Tu rege labentem. Sic fatur, & ilicet omnes
 Remigio fausto penetrat, Vir aheneus, undas:
 Egrediturque lacu, dictamque celerrimus urbem
 Appetit, ac summam non ægrè admissus in ædem,
 Prosequitur miro Thebaica Lipsana cultu,
 Voce DEVM celebrans, magnique Tonantis amicos
 Munifico feruore colens. Suffigitur ergo
 Fornici, & æternum statuit cataphracta trophæum: f.

Nox furiam dirimit, quæ si tardasset opacas
 Dictynnæ bigas; de tot legionibus hostis,
 Integer ad Patrios remeâsset nemo penates.
 Sat tamen O Superi, nimiumque hæc Scylla cruoris
 Glutijt, heu quanto Mars hîc efferbuit æstu!

Non secus ac plenis quando jam nutat aristis,
 Solstitio feruente, Ceres (dum murmure rauco
 Transcurrunt piceas commota tonitrua nubes)
 Scinditur æthra Notis, armatas AËolus hiemes
 Excitat ac subitum crepitanti grandine bellum
 Per sata, per segetes, per densa arbuta, per hortos,
 Per vineta coquit: concretus in æthere nimbus
 Omnia præcipitat; furit undique faxeus imber,
 Verbere pullat humum, quatit ardua tecta; domosque.
 Agrosque, stipulasque ferit: labat iccta repente,
 Triticeâ cum messe, seges; ruit inclita florum
 Purpura, percusso moriuntur lilia culmo.
 Sed neque grassantem Pomona vel ipsa ruinam
 Effugit, horrendam vis grandinis unica stragem
 Perpetrat, exculti perit omnis gratia campi.
 Helueta tempestas, obsessi ad castra MORATI,
 Turbine Burgundas haud quaquam dispare strauit,
 Elisitque acies; nec segnior impete grando,
 Nec minor armati fuit hîc violentia nimbi:
 Triginta enumerant, inimicâ è gente, Virorum
 Millia, queis vitæ Clotho abscidit improba filum. g.
 Rari iterum è nostris, quos plumbeus imber ab ipso
 Pugnæ principio, crepitusque extinxit ahenus. h.

Mansere in spolijs Tentoria mille, couini
 Principis innumeri, Scloporum machinæ, aceruus
 Annonæ immodicus; Ducis aurea Sella, Sigillum

Auro

Auro cælatum, pretiosi nobile Sceptri
 Pegma; peregrinâ mirabilis arte Galerus,
 Qui caput augustum festiuæ tempore pompæ
 Cinxerat: ac Tyrio flagrans rhomphæa smaragdo.
 Annulus inde frequens, quem rubrâ Hyacinthus ab
 Et varius fulgore suo pingebat Achates. (undâ,
 Plurimæ ad hæc vestes, quas vel textura ministrat
 Thessala, vel tinctæ Melibæo murice lanæ.
 Cetera, quæ longum foret hîc memorare (Sacellum
 Aulicum, & Indo alias aliasque è littore merces)
 Transeo; quæ mæsto reminiscens pectore Princeps
 Certè, ait, Heluetij iusta sî lancè repertam
 Distribuant prædam; quanquam de paupere Codri
 Cespite sint geniti; nunc ostro turgidi & auro,
 Nunc Rhodios sortiti imbres sibi plaudere, & orbas
 AERE peregrino poterunt farcire crumenas. *i.*
 Dixit, & inuictò, petit Hedua rura, MORATO,

NANCEVM.

Nec, quibus à summo pluit hæc Victoria cælo,
 Munera grata Dijs, meritosque litamus honores.
 Nec tamen orta quies: Superosque hominesque fatigat
 CAROLVS, atque nouam nouus Hannibal intrat arenam.
 Initauratâ acie Tullingum infestat, & acri
 Efferus obsidio, NANCEIAM territat urbem.
 Inde citam REINARDVS open, cursando per omnes,
 Suscitât, Heluetios. Excurrunt fortia passim
 Agmina, Burgundas inquisitura cateruas.
 Mensis erat Iani, canis ubi cuncta pruinis
 Texerat, & Sæuam Capricornus coxerat hîemem. *k.*
 Inualuere niues, spirabant frigora Cauri,
 Stiriaque impexis induruit horrida barbis.
 Cùm Pater omnipotens glacieque geluque rigentem,
 Luciferi fulgore, aciem sic temperat; ac si
 Vreret arentes æstiuâ Canicula messes.
 Cælo agimus grates. Præsentem prurit in hostem
 Iam sua cuique manus: sed in hoc certamine primas
 Dum Lotharingus auet; Nos ritu ac more vetustis
 Solenni Heluetijs, pertæsi ferre secundas,

Sanguinolenta damus funestæ exordia pugnae:
 Nec torpent socij: concurritur illico, & ingens
 Exoritur strages. DVX ipse Deosque Deaque
 Inuocat, ac tremulam mucrone, furore, feroque
 Incitat ore aciem, laturus ab hoste triumphum,
 Aut animam acturus Volat hinc, volat ecce per agmen
 Funereus bubo, cantuq; ululante finistram
 Ingeminat venisse diem; quo præscia fati
 Atropos, ingentem sibi vendicet orbis Achillem.

Sequanij fugere globi: Dux ipse probrosam
 Deierat ore fugam: Satrapæque ac indole multi
 Nobiliore viri, dum rupis ad instar æhenæ
 Pugnando durant; mæstos inuisere manes
 Luridi & unâ atras properare iubentur ad umbras.
 Tu quoque gemma Ducum, Tu magnipulle Gradiui
 CAROLE, tam crebris quondam cantate triumphis,
 Tam grauibus stipate armis; Tu stirpis auitæ
 Gloria, Tu gelido necdum mature sepulchro,
 Occidis; & nullo Serumæ, Arabumæ, Phrygumæ,
 Vellere jam rectus, nudos inglorius artus
 Expandendo, jaces; toti que incognitus orbi,
 In desolatâ squalis inhumatus arenâ. l.

Eheu quis credat, quod Regum fulmen & horror.
 Quod L E O, qui totum rugitu exterruit orbem,
 Pauerit ipse suâ crocitantis pelle volucres? m.
 Dij tibi, magne heros, clypeoque ornande Pelasgo,
 Dij tibi sint faciles: Nanceiam, emortuus, urbem
 Tot studijs viuo, tantoque ardore cupitam
 Ingredieris. Victor tibi Dux Reinardus, & armis
 Prosper ab Helueticis, tam illustri Principe dignas
 Instruit exequias: & quem Burgundia diues,
 Quem capere immensis ipsa augustissima terris
 Gallia non poterat: jam angusta condit in urnâ,
 Claudens exiguo Burgundam marmore pompam. n.

Verè adeo instabiles, genus hoc mortale, Deorum
 Cernimus esse pilas. Sternunt excelsa petentem
 Icaron, abjectum tollunt de puluere Daphnim.
 Quæ tibi prolixè dum enarro, coronide totam
 Claude isthac seriem. Despectos CAROLVS AVDAX
 Dum

Dum grauat Heluetios, ELICVRTI perdit amicos;
GRANSONII gazas; hominum tricena MORATI
Millia; NANCEII fædo ipsam vulnere vitam.

A. Philippus de Comines Lib. 6. & 7. B. Stumphius &
Capitan. Hafner in Chron. Salodor. C. Comineus l. 7. cum ce-
teris. D. Grasserus f. 141. E. In Lucernensium Exercitu emine-
bat Caspar ab Hertenstein Eques, & Imperator belli nobilissimus.
F. Ita disertis verbis Chron. Salodor. G. Petrus Etterlin, Grasserus.
H. Ex Heluetijs & eorundem adiutoribus non perijisse 50. affirmat
Etterlinus. I. Ita Grasserus f. 150. K. Anno Christi 1477. L. Co-
mineus sub finem lib. 7. M. N. Grasserus f. 154. 155. &c.

VII.

ARGVMENTVM.

POST magnam illam Suevia Confœderatio-
nem instinctu Friderici III. Imperat. erectam,
grauissima bella inter Austriacos & Heluetios sunt ex-
orta; quorum postremus quodammodo fuerat ille con-
flictus, qui ad Dornacum in dominio Solodorenfi
Anno 1499. die 22. Iulij, ab aliquot Heluetiorum
Cantonibus uti alacritate generosâ, sic excellenti Vi-
ctoriâ fuit pugnatus. Eius adiuncta (in Annalibus
Heluetijs passim annotata) presenti Epistolâ expo-
nit, nobilissimæ familie Salodoranus.

IOANNES A ROLL.

BENEDICTO HENRICO A STEINBRVCK.

De conflictu Dornacensi.

LITTERA, sanguinei properans è puluere belli,
Gestit adire tuos, vix mihi lecta, lares.
Vna quidem geminam proponit Littera frontem,
Hinc seriem palmae personat, inde fugæ.
Rauriacis perarata fuit celeranter in oris,
Quâ DORNACENSEM Birla pererrat agrum.

Parce, cruorifluas referat si fronte lituras,
 Dextera, quæ scripsit, sparsa cruore fuit.
 Effuso aprici maduerunt sanguine campi,
 Defecitque ipsam sepiâ pænè manum.
 Lancea, tela, iudes, rhomphæa, sarissa, dolones,
 Et cum nitratis hasta sparusque pilis,
 Stipârunt nostras, rauca inter tympana, dextras,
 Et calamorum omnem functa fuère vicem.
 Hisce quidem telis peregrinum inuasimus hostem,
 Efferus Helueticos cum penetraret agros.
 Austrius hostis erat, mixtimque per utraque Rheni
 Littora, pugnaces legit in arma Viros.
 Cæsareæ fulsere Aquilæ: Gens tota merebat
 MAXIME- sub signis- AE MILIANE tuis.
 Spira Nemêtum acies, VVormatia vidit in armis
 Fulgere Vangiones; terra Bohema Quados.
 Argentina citos dedit hæc in bella Tribocos,
 Et Burgundiones conscia Dola suos.
 Geldria veloces, numero majore, Sicambros
 Misit, ab intonsis agmina nota comis.
 Conuenère simul ter millia quinque; sed agmen
 FURSTENBERGIACVS rexerat omne Comes.
 Ille suas prodire acies, properare maniplos.
 Turbam omnem Helueticis appropriare plagis;
 Balistis grauidas, plumboque, nitroque, quadrigas,
 Militiæque omnem præ-jubet- ire penum.
 Iamque per Alsatiaæ vectus confinia, tutum
 Sub Dornacensi fixerat arce pedem:
 Agminibusque suis, Castrum quod cernitis, inquit,
 Iam Salodoranâ, sub ditione situm,
 Quarta ubi discussis, aut tertia luna, tenebris,
 Lacmedonteam cernet adesse nurum;
 Cernet adesse novos, intra sua tecta, Tribunos,
 Sint licet in summis condita tecta jugis.
 Seruiet, aut nostris facto impete corruet armis:
 Ecquis enim, contra qui modò sistat, erit?
 Helueticos noster non solum exercitus urget;
 Complures, quicum congregiantur, habent.
 Irruet armisonis, jamuè irruit, Austria nimbis.

Sueu2

Suevia Brigantinus quâ secat arua Lacus :
 Quaque Lepontinis *Feldkircha* est proxima Rhætis,
 Producent acies signa Athesina suas.
 Cum locijs, illinc legio Taurisca, Carinthis,
 Densa, per Alpinas, inferet arma, plagas.
 Vna quid in tantos possit regiuncula? discet
 Eumenidum ultrices non perijsse manus.
 Sueuica conceptum jam supprimet Vnio fastum;
 Mugire Helueticos jam facit illa boues.
 Exeret una omnes jurata Alemannia vires,
 Obsidioque ullum non dabit ista metum.
Dornaco euerfo, fas est proferre secundum.
 Ad loca in Heluetijs interiora, gradum.
 Sic belli Prætor præsentis Cæsaris alas
 Excitat, ac promptos reddit ad arma viros,
 Quintilis mediâ, jam exorta Canicula, spherâ
 Fulserat, & totos spica tegebat agros;
 Hostica cum sparsim Saliarum agmina ludos,
 Et plausum, & lepidis gaudia mixta jocis,
 Exauktoratâ, peragunt temeraria, curâ,
 Ut solet Ogygij Baccha ministra Dei.
 Pars succincta suas circum spatiat abollas,
 Pars *Birse* tepidis corpora mulcet aquis.
 Fannia lex castris aberat; sibi quisque litabat
 Clamosas inter, Cæcuba vina, dapes.
 Rari illic Curij; multi, quibus alea pernox,
 Ensis & excubiæ; tela, fritillus erant.
 Credideram Saliosque leues, nudosque Lupercos
 Sub *Dornacensi*, castra locasse, jugo.
 Vnus & alter erat, quos multa peritia belli
 (Fortunæ ancipitem quæ docet esse rotam)
 Commonuit, Perijsse aciem, quæcunque fuisset
 Seu secura nimis, siue superba nimis:
 Hortatique Ducem, Catapultis talibus, aiunt,
 Proposito certè vix potière scopo.
 Expugnanda alio *Dornecka* est ariete; Nobis
 Parturient nostræ commoda pauca moræ.
 Pestifero pugnare solet gens Helueta ritu,
 Nec timet armatas sulphure & igne pilas:

Quam-

Quamlibet instructos auidissima currit in hostes,
 Signaque pallentis nulla timoris habet.
 Et quoniam rari sunt hac è gente triumphi,
 Obsidio cautas exigit ista manus.
 Dux paucis contrà. Quid Panicus iste fatigat,
 Quid iubet incassum Vos trepidare timor,
 Nullus ubi timor est? An sicut Aquarius imbrem
 Spargit, & hyernas euomit aurà niues,
 Sic etiam Helueticos censesis ab æthere nimbos,
 Et pugnatrices, posse volare, manus?
 Ite genus pauidum: si displicet alea Martis,
 Mercurij trepidos ventilet ala pedes.
 Quos unquam timidos Tarpeias, obsecro, ad arces
 Inuexit niueis currus eburnus equis?
 Si visi Heluetij cassam trepidatis ad umbram,
 Non moror; ad patrios quisque redite focos.
 Dixit, & extra omnem teli se viuere jactum,
 In portuque suam credidit esse ratem.
 Explorator ego, lustro hîc Exercitum, & ambas
 Cam vigilante loci Satrapâ, obarmo manus
 Sub *Benedicto* equidem securum Præside Castrum;
 Omniaque in tuto, sum ratus esse, vado.
 Glandiferis hîc quando Tubis saluere procaces
 E *Dornacensi* iusserat arce, choros;
 Illicet elisi reputabant Teutones, ipsum
 Fulmine Trinacrio pertonuisse Iouem.
 Edidit hic toties compluria funera, sclopi
 Laxatas quoties imbuit igne rotas.
 Interea lætis synthemata splendida signis
 Cernimus, è patrio missa repente solo.
 Quindecies centum capita hîc numerata; putabam
 Quindecies centum me numerare duces.
 Omnia pectus erant in toto hoc agmine; visa est
 Misisse Herculeam Patria nostra tribum.
 Impransa hæc acies, tam feruida solis ab æstu,
 Quàm maturatæ fessa labore viæ,
 Castra ubinam? vel ubi hostis? ait: dabit ille quietem,
 Solus anhelantem diluet ille sitim:
 Prurit in arma manus. Sed in hac pruriginæ turmas

Vrbs

Vrbs Tigurina suas, inclita, Berna suas,
 Nobile subsidium, Labaris utrinque coruscis,
 Sistent; Helueticam signa professa fidem.
 Egregios iuuenes, vultuque armisque verendos,
 Et vel Scæua tibi, vel tibi Pyrrhe pares,
 Magnanimi rexere Duces, quos ipsa timeret,
 Tartareis quanquam, cincta Megæra, flagris. *b.*
 His amor unus erat, nec stratae accumbere mensæ,
 Fessa nec appposito membra fouere cibo.
 Sed neque stare loco, donec constaret, Vbi hostis?
 Quantus ei numerus? quis situs? Ordo? status?
Liestalio egressi, sinuosâ ambage refertum
 Per loca, conscendunt, non bene trita, jugum:
 Intuitique hostem, laetanda est alea, clamant;
 Grande rei pretium Mars bene captus habet.
 Maturemus opus, poliamus in hoste machæras,
 Vnica non paruo proderit hora lucro.
 Discurrunt saturæ, sine regula & ordine, turmæ:
 Disciplina suum non habet ulla locum.
 Tela magis ferient necdum præuisa. Iubetur
 Quisque repente suam miles obire vicem.
 Transferat medium jam biga Hyperionis axem.
 Torrueratque graui Sirius arua siti.
 Cum simul unanimi decernitur ore, per omnes,
 Pugnandum nobis ocyus esse, Duces.
 Anteuolant socias *salodoria* signa cohortes,
 Offenduntque amplum, sed sine lege, gregem:
 Inter, hic, effulos, dejuria multa, cachinnos,
 Spurcoque obscænos edidit ore sales.
 Orgia dixisses celebrari: Vno omnium in ore
 Nescio quæ Thymele, quis Gelasinus erat.
 Percitus his monstris Prætor *salodorus*, Istum
 Ecqua Minerua, inquit, posset amare chorum?
 Este Viri; ad captas iuuat addere plectra choreas,
 Pectineque armatae colla fricare lyræ.
 Palma corymbifero non delectatur laccho,
 Idaliæ non est laurus amica Dex.
 Et citharam & cantum sine more modoque, *secundi*
 Rarius aut nusquam vidimus esse toni.

Este

Este Viri; ad laudes Urbis Salodoriæ auitas,
 Ferre potest titulos, lux hodierna, novos.
 Ritu igitur patrio; precibus super æthera missis,
 Transimus medios, non procul arce, rubos;
 Atque cohortem inibi, nullum superesse periclum,
 Nulla instare sibi tela vel arma, ratam
 Magnanimi aggredimur; bellique ardoribus illic
 Introitum primum, prima theatra damus.
 Exoritur subitus per proxima castra tumultus,
 Castra bipenniferis terrificata viris:
 Arma repente omnes, omnes sua tela; mouetque
Fürstenbergiacum, concita fama, Ducem,
 Ille exorta suas ratus inter, iurgia, turmas
 (Quod pernoctato plebs solet uda mero)
 Dum jubet alternas turbæ compefcere rixas,
 Heluetiâ emissos audit adesse viros;
 Sequæ iterum hortanti, Nec tu persuaseris, inquit,
 Tot pluere Heluetios, quot pluit Hybla fauos.
 Ponite sollicitâ conceptos mente timores:
 Helueta, quæ præstò est, turbula, ludus erit.
 Esse hodie solem, plebs hæc Saloduria, durum,
 Et sibi non faciles sentiet esse Deos.
 Sic ait: at nostrum tantò instat alacrius agmen;
 Quantò majorem cernit in hoste metum.
 Prælij in ambiguo dum sic feruescimus æstu,
 Suppetias præstò cernimus esse nouas.
 Obtulit insignes *Thuregum* ac *Berna* cohortes
 Vtraque præclaris Vrbs decorata Viris,
 Pugna repentè acris, Mars sudat & impete factò,
 Improuisa omnis prælia campus habet.
 Hostis enim Heluetico simul ac reboantia pulsu
 Tympana, & igniuomas sentit adesse pilas?
 Cogit & ipse suos instare, ferire maniplos,
 Et cita depositis fumere tela jocis.
 Balnea rumpuntur, *Birse* dimittitur annis,
 Clauduntur ludi, *Sardanapale* tui:
 Pro volitante togâ capitur lorica: lacertos
 Purpura quos texit, jam cataphracta tegit.
 Feruet Cæsareus, ceu fax Trinacria, Miles,

Audacem nimius dum jubet esse metus.
 Ipse adeo summus belli coryphæus inermes
 Armatus, & heroo roborat ore manus:
 Atq; memor generis, ceu rerum in culmine Princeps,
 Et stare, & fortes præcipit esse duces:
 Præcipit exiguam, Germano robore, pubem
 Trans Iurasseas, raptim agitare, plagas.
 Helueta Teutonicæ confertur dextera dextræ,
 Et replet ista cauas illico, & illa scrobes.
 Dumque alter renuit, dumque alter, cedere, nescit.
 Dumque acuit vires cætus uterque suas;
 Fluctuat ambigua Mars & Victoria librâ,
 Et manet in neutro, laurea prima, loco.
 Vberior numerus pro Cæsaris agmine, virtus
 Viuida pro Nobis, ac Themis ipsa, stetit
 Inde quidem intonsi famam meruere Sicambri,
 Atq; è Sequanicis aduena miles agris.
 Verum ut Burgundi, sic tandem è puluere Geldri
 Cessere, aut tonsis procubuere comis.
 Feruore in medio, cum jam Bellona per omnes,
 Funera sparsisset sanguinolenta, vias:
 TVGII, & armisonæ, pariter Vexilla, LVCERNAE.
 Cum bis sexcentis, emicuere, Viris.
 Opportuna acies, validi quæ turbinis instar,
 Impulsi à flabris, penniger Eure, tuis,
 E nemore erumpens ac tela acerrima vibrans,
 In dubio egregiam Marte profudit opem.
 Illa quidem nostram quærensque sequensque phalangem,
 Ut pugnae primas posset obire vices,
 Audiit è profugâ, quæ fortè erat obuia, turbâ,
 Extuleratque vagos è statione pedes;
 Audiit, inuitâ procedere bella Mineruâ,
 Pugnare aduersis agmina nostra Dijs.
 Dum contra stimulum calces illidere, dumque
 Gibbosam tentat musca vorare feram,
 Hæret in extremis plebecula nostra periclis,
 Tota ferè interiit, tota caterua ruit.
 Sic fugitiua lues: Læsit vecordia missos
 Vrbe è Tugina Luceriaque Duces:

Atque, O Therſites, ſpuriaꝗque ingloria fæcis
 Nomina, feralem ſcandere digna trabem;
 Siccinè ab incæpto vos ultrò abſcedere bello?
 Sic in femineam degenerare fugam?
 Par erat in mediâ vel ſtrenuè obîſſe paleſtrâ,
 Lauro viçtrices vel redimiſſe crimas.
 Vertite terga citi: Nobiſcum ſtare, vel inter
 Martia nobiſcum, vos decet, arma mori.
 Pergimus ad fratres; ibi junctis viribus, hoſtis.
 Agmina vel cedent; vel labefacta cadent.
 Progreſſi, ſpolijs inhiantem fortè cohortem
 (*Bernatum* fuerant è ditione) vident:
 Cenſentelque hoſtem, quia teſſera nulla, ducentos
 (*Cum nemo Heluetios crederet eſſe*) necant,
 Inde per accliuem pariter deſcendere collem,
 Improuiſa nouis classica flare tubis;
 Tollere terrifico clangorem ad Sidera cornu,
 Obuia teliferâ quæque ferire manu:
 Subſidiũ hinc Socijs; ſtragem inde, metumq; fugamq;
 Funeraque aduerſis accumulare globis.
 Fortior euafit virtus unita, feroque
 Paulatim mites, de grege, fecit oues.
 Scilicet ut læſus crabronum ab acumine Taurus,
 Indignabundâ ſpicula fronte gerens,
 Toruus in objectum violentis cornibus hoſtem
 Irruit, ac nullam fertuè, timetuè feram.
 Sic ubi non caſſo gens Martia vapulat ictu,
 Iræ majores vibrat & ipſa faces.
 Ergo ferè quintam cum jam durâſſet in horam,
 Funeribuſque omnem, pugna, replèſſet humum;
 Cumque inter reliquos, Lachæſis falcata, Strategos
 (*Iam pertæſa ſuam perdita larua colum*)
 Luminis expertes pariter traxiſſet ad umbras,
 Caſtra inter, primum, Cæſariana, ducem,
 HENRICVM Comitem de Fürſtenbergia, auitas
 Quem Genus & Virtus extulit, inter opes.
 Territa nobilitas & cladi turba ſuperſtes,
 Ad meliora citâ currit aſyla fugâ
 Nam quaſi peſtiferos fugeret, jam morſa, colubròs,
Exilit

Exilit abjectis, plena timore, sagis;
 Exilit, ac properè superato flumine *Birsa*,
 Præcurrit fætas, aufugiendo, tigres:
 Et tremit, & torto balearis verbere fundæ
 Ocyus, Alfatice compita verrit agti.
 Nos cauti insequimur, multosq; sequendo ferimus,
 Nec quæsitæ ullus præstat asyla locus.
 Tandem ubi veloces cursu præuerrere lyncas
 Cernimus, effugium digrediendo damus.
 Fama frequens ierat (nec rexit hyperbole euntem)
 Conspectisse parem prælia nulla fugam,
 Pars rata terribiles à tergo instare bipennes,
 Ut monstra effugiat, mota pauore, volat.
 Pars properando suis semet suffocat in armis:
 Pars ultra patrios, nescia, currit agros.
 Plurima cui solitam negat æger anhelitus auram,
 Spiritum ubi ulterius ducere nescit, obit.
 Ergo, ubi jam spissæ cecidère è montibus umbræ,
 Ad pia sublimes tendimus astra manus.
 Et Domino, qui bella terit, cui laurea seruit,
 Offerimus flexo vota precesq; genu:
 Castraq; rimantes, tentoria cernimus inter,
 Hei quàm magnificas, Cæsariana, dapes!
 Mens erat Assyrio noctem traducere luxu,
 Martiq; Alfatice sacrificare cadis.
 Thyrsigero conjuncta Ceres spondebat opimum,
 Annonâ in castris luxuriante, penum.
 Iam cortem, & gallos verubus sudare spadones,
 Phasideq; emissas, Archimagirus, aues,
 Iamq; Syracosiam præcipit ponere cænam,
 Qualibet ac citis è regione cibis.
 Cæna sed, ô fauces quantum hæc elusit hiantes,
 Ferclâ ubi conuiuas non habuère suos!
 Imò habuère suos Sybaritica fercula dentes,
 Lautia Suiceram tollere digna famem.
 Nos quippe impransos incænatosq; cibârunt
 Cæna, insperati, tam locuplete, coqui.
 Cæpimus ergo alacres alienâ viuere quadrâ,
 Et non præuisas condere ventre dapes,

Atque epulas cessisse parum est; cessere couini,
 Atque aduectarum copia grandis opum.
 Innummeri alipedes, grauis armatura, supellex
 Bellica, cum multo glans numerosa nitro:
 Ac pretiosarum quicquid tentoria rerum.
 Illustres quicquid cari habuere duces.
 Pro Labaris certamen erat: decorare studebat
 Vexillo intrepidam, dux sibi quisque, volam.
 Irruit ergo frequens pulchris fruitura trophæis,
 In vexilliferas, Helueta dextra manus:
 Nec requiem cepit, donec septena duobus
 Suppara cum Labaris, Teutone ab hoste, tulit. *d.*
 Inde breui, inuictis retulit quod quisque lacertis,
 Inferet in patriam victor ouansque suam.
 Auxerat obtentas merx tormentaria prædas,
 Et portentosos plaustra onerata tubos.
 Plus vicena suis stabant tormenta quadrigis
 Aenea, terrificas fauce professa minas:
 Vna tamen cunctam tulit ENSIHEMICA palmam
 Machina, Balistam non habitura parem:
 Monstrum immane, ingens, tot suctum euertere turres,
 Fundo æquare domos, quot vomit ore globos.
 Hostica sanguineos texere cadauera campos,
 Millia fatalem terna obiêre diem. *e.*
 Atque ibi fumosas Martis violentia ceras,
 Sanguineque illustres, traxit ad antra, Viros.
 Centuria è nostris extincta est unica: durat *f.*
 Nunc in purpureis, turba superstes, agris.
 Durat, ut, ultrices renouent si bella cohortes,
 Præstò habeant, quicum tela vibrare queant.
 Postera decliuem cum necdum habuisset Olympum,
 Hac lauro, hoc spolio nobilitata, dies;
 Vraniorum alacres, Siluanorumq; cohortes,
 Ac generosorum nomina Sutiadum,
 Cumque Friburgiaco Vexilla illustria cætu,
 Iunctim è vicinis profiliere jugis,
 Profiliere alacres. At postquam innotuit, Hostem
 Vel nece, vel rapidâ disperijisse fugâ:
 Indoluere, suas nequicquam acuisse secures.

Pugnæ-

Pugnæque optatum non superesse locum.
Pluris enim egregiæ, Victoria tanta, cateruæ,
Concertare simul si potuisset, erat.
Iuncta tamen virtus tragicam si intrâisset arenam,
Intrâisset patrios, ecquis ab hoste, lares?
Interea grandem DORNECKA elusit hiatum,
Dum peperit spinas, credita ferre rofas.

A. *Benedictus Hugi Patricius Salodor. Præfectus in Dorneckh. Salodoranam aciem rexere Nicolaus Conrad Scultetus, & Visus Ruchti. B. Tigurini, sub Gaspare Göldy, & Iacobo Stapfer, Bernates sub Rudolpho ab Erlach, & Casparo à Stein. C. Dux Lucernensium, Petrus Feer, Eques auratus ac Prætor. Tugiensium VVernerus Steiner Landammannus, cum Ioanne Kolio. D. Labara hostilia vexilliferis strenuè (præter Salodorenses) eripuerunt Henricus Rhan Tigurinus, & Laurentius Brandenburg, Tugiensis &c. E. Ita pleriq; Capitaneus Hafner, Stettler, Grasserus, &c. F. præter 200, illos imprudenter extinctos.*

Finis Libri secundi.

